

PROGRAMACIÓN DE LATÍN

Seminario de Grego

I.E.S. SAR - SANTIAGO

Curso 2020-21

ÍNDICE

INTRODUCCIÓN	4
I. Análise do currículo nas materias da ESO	
1. Fontes do Currículo.....	6
2. Compoñentes do currículo	8
II. PROGRAMACIÓN DE <i>CULTURA CLÁSICA</i> (Terceiro da ESO).....	11
1. Obxectivos	11
2. Os contidos	12
2.1. Contidos programados	12
2.2. Temporalización (distribución dos contidos ao longo do curso)	13
3. Estándares de aprendizaxe.....	16
4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	19
5. Avaliación e cualificación do alumnado.....	20
5.1. Tipos de avaliación	20
5.2. Instrumentos de avaliación	20
5.3. Criterios básicos de cualificación final	21
5.4. A recuperación	22
III. PROGRAMACIÓN DE <i>LATÍN</i> (Cuarto da ESO).....	22
1. Obxectivos	22
2. Os contidos	23
2.1. Contidos programados	23
2.2. Contidos mínimos	25
2.3. Temporalización (distribución dos contidos ao longo do curso)	26
3. Estándares de aprendizaxe.....	29
4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	31
5. Avaliación e cualificación do alumnado.....	32
5.1. Tipos de avaliación	32
5.2. Instrumentos de avaliación	32
5.3. Criterios básicos de cualificación final	32
5.4. A recuperación	33
IV. PROGRAMACIÓN DE <i>LATÍN</i> (Primeiro de Bacharelato)	34
1. Obxectivos	34
2. Os contidos	35
2.1. Contidos programados	35
2.2. Contidos mínimos	39
2.3. Temporalización (distribución dos contidos ao longo do curso)	40
3. Estándares de aprendizaxe.....	44

4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	47
5. Avaliación e cualificación do alumnado.....	48
5.1. Tipos de avaliación	48
5.2. Instrumentos de avaliación	48
5.3. Criterios básicos de cualificación final	48
5.4. A recuperación	49
5.5. Recuperación da materia pendente	49
V. PROGRAMACIÓN DE <i>LATÍN II</i> (Segundo de Bacharelato)	50
1. Obxectivos	50
2. Os contidos	51
2.1. Contidos programados	51
2.2. Contidos mínimos	54
2.3. Temporalización (distribución dos contidos ao longo do curso)	55
3. Estándares de aprendizaxe	56
4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	58
5. Avaliación e cualificación do alumnado.....	59
5.1. Tipos de avaliación	59
5.2. Instrumentos de avaliación	59
5.3. Criterios básicos de cualificación final	59
5.4. A recuperación	59
5.5. Recuperación da materia pendente	59
VI. METODOLOXÍA E RECURSOS DIDÁCTICOS	60
1. Metodoloxía	60
2. Recursos didácticos	62
VII. OUTRAS CUESTIÓNS	63
1. Medidas de atención á diversidade	63
2. A programación de temas transversais	63
3. Actividades de contribución ao Proxecto TIC	64
4. Actividades de contribución ao Proxecto lingüístico	65
5. Actividades complementarias e extraescolares	65
6. Procedementos para avaliar a propia programación.....	66

VIII. ADAPTACIÓNS DA PROGRAMACIÓN	68
1. As aprendizaxes imprescindibles non adquiridas no curso anterior.....	68
2. Previsión do desenvolvemento da programación nun escenario de ensinanza telemática.....	69
2.1. Metodoloxía de traballo	69
2.1.1. Procedemento de contacto telemático cos alumnos.....	69
2.1.2. Actividades.....	69
2.1.3. Recursos didácticos.....	70
2.2. Información ao alumnado e ás familias.....	70

INTRODUCCIÓN

Unha programación constitúe, en certa maneira, a elaboración dun proxecto para a ensinanza e a aprendizaxe, nun contexto curricular, social e persoal determinado.

Podemos entender a programación como a simple enumeración secuenciada de contidos ou como unha planificación máis elaborada, con explicitación de actividades e tarefas. Pero, independentemente, do seu grao de concreción, configura sempre un proceso de ensino-aprendizaxe determinado.

Unha programación é, moitas veces, só unha hipótese de traballo que pouco a pouco podemos ir perfilando, pero que temos que proxectar en tres dimensións: no plano dos contidos, no das habilidades e técnicas que se lle vai esixir ó alumnado, e a nós mesmos, e no plano da temporización ou secuenciación dos contidos.

Somos conscientes de que cada unha das programacións que se proxecten sobre as distintas materias, son sempre unha entre as moitas posibles, polo que nunca pode ser unha realidade pechada, que non poida ser mellorada de curso a curso, e aínda no mesmo curso, xa que unha planificación coexistirá con outros aspectos, sucesos ou fenómenos que non foron previsto de antemán.

Presentamos, pois, a nosa proposta en relación cos diversos aspectos do desenvolvemento curricular da materia.

I.- Análise do currículo nas materias da ESO.

1.- Fontes do Currículo

1.1.- Fonte sociolóxica:

É indispensable, á hora de desenvolver o Currículo, ter en conta o marco sociolóxico do alumno, tanto dende o punto de vista macro-sociolóxico como dende o punto de vista micro-sociolóxico.

Atendendo á primeira destas perspectivas, non convén nunca esquecer que imos ser profesores de alumnos galegos. Quere isto dicir que pertencen a unha comunidade con pouca conciencia histórica e con problemas de identidade lingüística derivados dunha situación de bilingüismo. O Currículo debe favorecer sempre ó mellor coñecemento da súa realidade inmediata; pero non pode nunca esquecer a apertura dos cidadáns galegos ao coñecemento doutras culturas. É preciso propiciar sempre enfoques que permitan conxugar o recoñecemento e a dignificación do propio ao lado do respecto e o aprecio polo alleo.

En canto á perspectiva microsociolóxica, o factor que debemos ter en conta e o propio centro de traballo. Estas son as características da IES Sar-Santiago:

- Está situado nun barrio urbano de Santiago: Sar.
- O nivel socio-económico e cultural é moi semellante entre o alumnado. Un 41% dos pais son empregados, o 47% das nais dedícanse aos labores do fogar. O 56% dos pais e o 59% das nais só teñen estudos primarios.
- O maioría do alumnado da E.S.O. vive no medio urbano.
- No actual curso estanse a impartir os seguintes cursos: 1º, 2º, 3º e 4º de ESO, primeiro e segundo de Bacharelato de: Artes, Humanidades e Ciencias Sociais, Ciencias da Natureza e da Saúde.

Debido á dispersión da poboación estudiantil que concorre a este Centro, a deficiencia máis acusada, desde o punto de vista sociolóxico, e a escasa cohesión existente entre o alumnado; é moi difícil que se cheguen a formar grupos estables e a identificación do individuo co colectivo no que estuda apenas existe. En consecuencia, deben ser prioritarias as accións que contribúan a favorecer a cohesión do alumnado, (traballos en grupo, excursións, etc.).

1.2.- Fonte psicolóxica:

O coñecemento dos procesos de desenvolvemento dos individuos, nas súas diferentes idades, constitúe un requisito indispensable para determinar con rigor as estratexias educativas e os procesos de aprendizaxe. Os descubrimentos da Psicoloxía Xenética da Escola de Xenebra orientan hoxe a xeneralidade das investigacións no campo cognitivo. De acordo con Piaget, máximo representante da citada escola, os adolescentes caracterízanse por estar na etapa na que se desenvolve o pensamento abstracto ou de operacións formais: efectúan operacións lóxico-deductivas e establecen hipóteses sen necesidade de manipular obxectos na experiencia inmediata. Faise posible, pois, o acceso ao razoamento científico e a comprensión e produción de discursos racionais sobre a realidade social.

Con todo, parece evidente, que non todos os alumnos alcanzan o mesmo nivel de desenvolvemento nesa etapa, e que existen entre uns e outros variacións diversas motivadas por factores biolóxicos, raciais ou de transmisión educativa. As nosas adaptacións curriculares deben ter en conta, por tanto, dous tipos de factores psicolóxicos:

- 1) O estadio evolutivo no que o alumno se encontra (período operatorio abstracto).
- 2) O conxunto de coñecementos construídos nas etapas previas da aprendizaxe.

Neste último senso, debemos anotar que, no ámbito dos alumnos que se incorporaron este ano ao segundo ciclo da E.S.O. no I.E.S. Sar-Santiago detectáronse as seguintes deficiencias cognitivas:

- Dificultades de expresión e de comprensión das propias linguas (especialmente no relativo ao dominio do vocabulario).
- Escasa autonomía na aprendizaxe.
- Problemas no manexo de técnicas de estudo.
- Pouco hábito lector.

1.3.- Fonte pedagóxica

O noso modelo curricular baséase nunha concepción constructivista da aprendizaxe. Os principios básicos compartidos polo constructivismo, deben impregnar o Desenvolvemento Curricular e manifestarse na concreción dos seus elementos, nas decisións relativas á súa estrutura formal e nas indicacións que afectan ao seu desenvolvemento e á súa aplicación na aula.

Os principios desta intervención educativa serán:

- a) **Partir do nivel de desenvolvemento do alumno**, e dicir, das capacidades propias do período evolutivo no que se encontra e do conxunto de coñecementos que construíu nas súas experiencias previas de aprendizaxe.
- b) **Asegurar a construción de aprendizaxes significativas**. Para que isto sexa posible, é preciso que se cumpran, polo menos, dúas condicións:
 - 1º: Que permitan establecer unha relación co que o alumno xa sabe.
 - 2º: Que orixinen unha actitude favorable no alumno para buscar conexións entre o que se lle presenta e o que xa saben.
- c) **Promover a modificación dos esquemas de coñecemento**. A información que se lles proporciona debe facerlles cuestionar os coñecementos que teñan sobre o tema. Non debe de estar moi afastada dos seus coñecementos nin moi próxima. Cando a distancia entre o que alumno sabe e o que pretende aprender é excesiva, pode bloquearse a súa capacidade de aprender. Se a distancia é mínima, prodúcese un efecto de desmotivación ao non sentir necesidade de revisar uns coñecementos previos que difiren moi pouco do que agora se lles presenta.
- d) **Basearse na actividade do alumno**. Na educación escolar hai que distinguir entre o que o alumno é capaz de facer e de aprender por si mesmo e o que só pode aprender coa axuda doutras persoas. O profesor debe intervir precisamente nestas actividades que o alumno non pode realizar por si mesmo, pero que pode chegar a solucionar se recibe a axuda pedagóxica apropiada.

1.4.- Fonte epistemolóxica.

Partimos dun modelo epistemolóxico baseado na concepción da ciencia como un conxunto de sistemas hipotético-deductivos, condicionados por factores institucionais, sociais e históricos, e determinados pola natureza procesal da organización cognitiva da mente humana. Un modelo así é compatible cunha visión crítica e non dogmática do saber científico. Os contidos científicos non son verdades definitivas, senón hipóteses explicativas do real, resultado de complexos procesos de investigación construídos polo home ao longo da historia.

En consecuencia, a nosa actividade debe de ir máis encamiñada á construción e organización xerárquica dos conceptos, e aos procesos de adquisición dos mesmos por parte dos alumnos, ca non na súa simple transmisión co o contidos definitivamente elaborados. Sustentárase, pois, en metodoloxías activas da aprendizaxe e potenciará a concepción do profesor como un investigador na aula.

Polo que toca especificamente ás nosas materias, un ensino científico deberá estar permanentemente aberto a recoller e incorporar as novas achegas do desenvolvemento de ciencias como a Lingüística, a Historiografía ou a Teoría Literaria, ao tempo que tenderá a excluír aqueles contidos manifestamente contraditorios coas ideas e valores característicos destas ciencias no século XX.

2.-Compoñentes do currículo: a adaptación curricular.

2.1.- A contextualización dos obxectivos

De acordo co exposto ao falar da fonte sociolóxica, as necesidades que se detectaron no alumnado deste centro ao comezo do segundo ciclo da E.S.O., están en relación co mal coñecemento das linguas propias, o pouco hábito lector, a escasa autonomía na aprendizaxe e o manexo deficiente das técnicas de estudo. Para chegar a contextualizar os obxectivos en consonancia con estas necesidades, tomamos como referencia o apartado do D.C.B. no que se relacionan as capacidades que a asignatura ha de contribuír a desenvolver nos alumnos, e aplicámoslle determinadas modificacións destinadas a corrixir estas deficiencias.

De maneira particular, no cuarto curso da ESO, aplicamos as seguintes modificacións sobre o D.C.B.:

- a) Priorización: tendo en conta que consideramos acción prioritaria o acrecentamento do acervo lingüístico e o desenvolvemento dos conceptos básicos da análise lingüística, decidimos que deben ser obxectivos de atención preferente:
 - Recoñecer a orixe latina das linguas galega e castelá e das faladas na maior parte de Europa.
 - Identificar os elementos lingüísticos e culturais que subxacen na cultura europea.
 - Estudiar a lingua latina como instrumento para a adquisición doutras linguas antigas e modernas.

Os demais obxectivos serán de obrigado cumprimento pero, en todo caso, como complementarios dos anteriores.

- b) Desdoblamento: os nosos intereses fan que teñamos necesidade de realizar desdoblamentos entre os obxectivos prioritarios. Así, o segundo dos obxectivos redactados no apartado anterior é desdoblado por nós en dous obxectivos distintos:
 - Identificar os elementos lingüísticos que subxacen na cultura europea.
 - Identificar os elementos culturais que subxacen na cultura europea.

- c) **Agrupación:** eses mesmos intereses preferentes lévannos ademais a ter que agrupar nun só dous dos obxectivos que consideramos complementarios:
- Recoñecer en que medida o presente é resultado do pasado (1) e identificar aqueles fenómenos culturais que, partindo do pasado, seguen vivos na actualidade (2).
- d) **Incorporación:** a necesidade que temos de abordar a lingua latina non en abstracto, senón a partir de textos concretos, fai que debamos incorporar un novo obxectivo aos formulados no D.C.B.:
- Coñecer e utilizar os aspectos fonéticos, morfolóxicos, sintácticos e léxicos máis básicos da lingua latina, iniciándose na traducción de textos latinos moi sinxelos.
- e) **Comentarios anexos:** algúns dos obxectivos, dada a súa imprecisión, préstanse a máis dunha interpretación. É preciso, pois, engadirlle un comentario explicativo que reflecta a interpretación que nós facemos dese obxectivo. Nesta contextualización, consideramos necesario adxuntarlle comentarios a dous obxectivos:
- Recoñecer a orixe latina das linguas galega e castelá e das faladas na maior parte de Europa.
Este obxectivo refírese ao desenvolvemento de capacidades cognitivas, non só en relación a esta materia senón tamén en relación coa propia lingua. O desenvolvemento deste obxectivo redundará de modo inmediato na mellora da competencia lingüística e, consecuentemente, na posibilidade de expresar e de comprender unha maior variedade de textos.
 - Recoñecer os elementos básicos da civilización clásica na cultura local, hispánica e europea nas súas diferentes manifestacións.
*Tendo en conta as necesidades detectadas no alumnado do centro en relación á escasa atención que prestan á presenza do mundo antigo no seu entorno cotiá, decidimos que o estudio do Latín debe centrarse, nun primeiro momento, nas manifestacións locais e pasar, nunha fase posterior, ás manifestacións hispánicas e europeas. Convén, sempre que sexa posible, complementar ese estudio con saídas que permitan observar directamente esa presenza do mundo antigo no propio entorno. Actividades deste tipo axudarían tamén a cohesionar máis a un alumnado que, como se dixo na análise da fonte sociolóxica, é de procedencias moi diversas e tende á desintegración.
Neste senso podemos constatar que as actividades complementarias programadas en cursos pasados polo seminario de Grego -saídas pola cidade e pola comarca, e excursión a Mérida-Coimbra- contribuíron decisivamente a cohesionar o grupo e máis a estimular a curiosidade pola presenza do antigo no entorno inmediato.*

2.2.- *Concreción dos contidos e distribución por curso.*

Os contidos propostos no currículo deben ser interpretados non como un temario ríxido, senón como un conxunto de epígrafes que hai que desenvolver. O profesorado, de acordo coas características específicas dos alumnos, organizan autonomamente tanto os bloques de contidos como a súa distribución por cursos. A elaboración dos bloques de contidos en unidades didácticas é algo que se escapa aos obxectivos desta análise, pero si debemos incluír aquí a especificación dos enunciados máis xenéricos que aparecen nos bloques de contidos, así como a distribución deses contidos ao longo do curso.

A) Respecto á concreción dos contidos, consideramos necesario, en harmonía cos obxectivos prioritarios, darlle unha formulación máis explícita a determinados contidos. No cuarto curso da ESO, consideramos oportuno desenvolver dous dos contidos conceptuais encadrados dentro do D.C.B. no bloque de "Fundamentos da nosa lingua e da nosa cultura".

a) O Latín, lingua flexiva.

1.1.- Morfoloxía.

- Flexión nominal.
- Pronomes de uso máis frecuente.
- Flexión verbal: a voz activa dos verbos regulares e dos verbos irregulares de uso frecuente.

1.2.- Sintaxe.

- Valores básicos dos casos.
- Tipos máis frecuentes de coordinadas e subordinadas.

b) Pervivencia da lingua latina.

- Vocabulario básico (400 palabras).
- Lexemas, prefixos e sufixos de orixe latina nas linguas europeas.
- Nocións básicas sobre a evolución das palabras latinas ás linguas romances.

B) Para a distribución dos contidos ao longo do curso, conxugáronse criterios relacionados co desenvolvemento evolutivo dos alumnos, cos coñecementos de cultura adquiridos noutras etapas e noutras materias, coa organización lóxica da propia disciplina e coas necesidades, intereses e motivacións inherentes á diversidade de circunstancias nas que se encontran os estudantes do IES de Sar-Santiago. Tamén tivemos en conta o feito, reiteradamente manifestado, de que é para nós prioritario que o contacto co mundo clásico se faga a través das linguas que lle serán de soporte.

II. PROGRAMACIÓN DE *CULTURA CLÁSICA* (Terceiro da ESO).

1. Obxectivos.

A. Xerais.

- Achegarse ao estudo das civilizacións grega e latina nos ámbitos literario, artístico, filosófico, científico, sociopolítico e lingüístico.
- Tomar conciencia da influencia, o mantemento e a presenza destes aspectos na cultura occidental.
- Iniciarse no coñecemento dos aspectos máis característicos da cultura grecorromana.
- Valorar a herdanza clásica y repectar o patrimonio cultural da humanidade.

B. Específicos

B.1. Ámbito lingüístico:

a) Prioritario:

- Analizar a relación de parentesco entre as linguas clásicas e as linguas da actualidade.

b) Complementarios:

- Recoñecer o importante papel que o latín e o grego xogan na configuración das linguas modernas, en especial na composición culta e na formación do léxico.
- Afondar na comprensión da propia lingua e no seu uso como elemento esencial para a comunicación e a adquisición de coñecementos.

B.2. Ámbito non lingüístico.

a) Prioritarios.

- Coñecer o marco xeográfico e histórico no que se desenvolven as civilizacións grega e romana ao longo do tempo.
- Coñecer as manifestacións artísticas que nos legaron as civilizacións grega e romana, tanto no relativo ás artes plásticas (arquitectura, escultura e artes decorativas), como no relativa á literatura.
- Estudar os diversos aspectos da organización política e social do mundo grecorromano, as clases sociais, a vida pública e privada, e os valores cívicos que se transmiten á cultura occidental.

b) Complementarios.

- Coñecer as manifestacións máis significativas da relixiosidade oficial, dos cultos públicos e privados, das modalidades deportivas e festividades relacionadas coa relixión.
- Tomar contacto coas narracións míticas, o mundo dos deuses e dos heroes, y tomar conciencia do seu mantemento na cultura contemporánea.
- Valorar cómo a configuración dos xéneros clásicos determinou toda a nosa tradición literaria, grazas ao acervo de temas, tópicos e recursos estilísticos empregados polos seus autores.

2. Os contidos.

2.1. Contidos programados.

A) Bloque I: Xeografía

- Marco xeográfico das civilizacións grega e romana

B) Bloque II: Historia.

- Marco histórico da civilización grega:

- A civilización minoica.
- A civilización micénica.
- A Grecia clásica.
- O mundo helenístico.

- Marco histórico da civilización romana.

- A Monarquía.
- A República.
- O Imperio.

C) Bloque III: Mitoloxía e relixión

- Mitoloxía:

- O panteón grego e romano.
- Os mitos.
- Os heroes e as lendas.

- Relixión:

- A relixión grega.
- A relixión romana.

D) Bloque IV: Arte

- Fundamentos da arte clásica.

- Arquitectura en Grecia e Roma.

- Tipos de edificios.
- As ordes arquitectónicas

- Escultura en Grecia e Roma:

- Etapas.
- Estilos.
- Temáticas.

- A enxeñería romana.

- Obras públicas e urbanismo.
- As vías romanas.

- Herdanza clásica no patrimonio artístico.

- E) Bloque V: A sociedade e a vida cotiá
- Organización política en Grecia e Roma.
 - A sociedade en Grecia e Roma: as clases sociais.
 - A familia en Grecia e Roma.
 - A vida cotiá en Grecia e Roma:
 - A vivenda.
 - Hixiene e alimentación.
 - O vestiario.
 - O traballo.
 - Espectáculos públicos en Grecia e Roma.

F) Bloque VI: Lingua e literatura.

- A escritura.
 - Historia da escritura. Signos e materiais.
 - A orixe do alfabeto.
 - Alfabeto grego.
 - Alfabeto romano.
- As linguas.
 - As linguas do mundo.
 - O indoeuropeo e as súas familias.
 - As linguas romances.
- O léxico grecolatino.
 - Composición e derivación culta de orixe grego e latino.
 - Latinismos, palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos.
 - Principais regras de evolución fonética do latín ao galego e ao castelán.
 - Léxico grecolatino na linguaxe científica e técnica.
 - A presenza das linguas clásicas nas linguas modernas.
- A literatura clásica.
 - Os xéneros literarios.
 - Autores e obras principais.

2.2. Temporalización (distribución dos contidos ao longo do curso)

A) PRIMEIRA AVALIACIÓN:

a) Xeografía

- Marco xeográfico das civilizacións grega e romana

b) Mitoloxía e relixión

- O panteón grego e romano.
- Os mitos.

c) Arte

- Fundamentos da arte clásica.

- Arquitectura en Grecia e Roma.
 - Tipos de edificios.
 - As ordes arquitectónicas
- d) A sociedade e a vida cotiá
- Organización política en Grecia e Roma.
- e) Lingua e literatura.
- A escritura.
 - Historia da escritura. Signos e materiais.
 - A orixe do alfabeto.
 - Alfabeto grego.
 - Alfabeto romano.
- As linguas.
 - As linguas do mundo.
 - O indoeuropeo e as súas familias.
 - As linguas romances.

B) SEGUNDA AVALIACIÓN:

a) Historia.

-Marco histórico da civilización grega:

- A civilización minoica.
- A civilización micénica.
- A Grecia clásica.
- O mundo helenístico.

b) Mitoloxía e relixión

- Os heroes e as lendas.

c) Arte

- Escultura en Grecia e Roma:

- Etapas.
- Estilos.
- Temáticas.

d) A sociedade e a vida cotiá

- A sociedade en Grecia e Roma: as clases sociais.

- A familia en Grecia e Roma.

e) Lingua e literatura.

- O léxico grecolatino.
 - Composición e derivación culta de orixe grego e latino.
 - Latinismos, palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos.
 - Principais regras de evolución fonética do latín ao galego e ao castelán.
 - Léxico grecolatino na linguaxe científica e técnica.
 - A presenza das linguas clásicas nas linguas modernas.

C) TERCEIRA AVALIACIÓN:

a) Historia.

- Marco histórico da civilización romana.
 - A Monarquía.
 - A República.
 - O Imperio.

b) Mitoloxía e relixión

- A relixión grega.
- A relixión romana.

c) Arte

- A enxeñería romana.
 - Obras públicas e urbanismo.
 - As vías romanas.
- Herdanza clásica no patrimonio artístico.

d) A sociedade e a vida cotiá

- A vida cotiá en Grecia e Roma:
 - A vivenda.
 - Hixiene e alimentación.
 - O vestiario.
 - O traballo.
- Espectáculos públicos en Grecia e Roma.

e) Lingua e literatura.

- A literatura clásica.
 - Os xéneros literarios.
 - Autores e obras principais.

3. Estándares de aprendizaxe.

Tanto as programacións docentes como as intervencións didácticas, necesitan de criterios para avaliar se os alumnos teñen desenvolvidas as capacidades enunciadas nos obxectivos xerais. Neste senso, os criterios de avaliación establecen o tipo e o grao mínimo de aprendizaxe que deben acadar os alumnos. Así mesmo, informa ao profesor sobre o proceso de ensinanza, facilitando a toma de decisións respecto á revisión da metodoloxía utilizada e dos contidos abordados.

a) Criterios relativos ao bloque temático *Historia antiga*.

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Recoñece, sitúa no tempo e describe as manifestacións culturais básicas da civilización antiga, analizando as súas relacións co contexto histórico e ponderando a súa aportación á cultura humana universal.	Saber citar e glosar, con precisión cronolóxica, manifestacións culturais de diverso tipo, explicando a súa relación coa situación histórica na que foron creadas e valorando a súa compoñente de universalidade.
2	Obtén, a partir de fontes antigas e modernas de diversa índole, información sobre temas monográficos, e comunica de forma coherente e organizada o resultado de tal investigación.	Recopilar información, organizar datos e expór correctamente por escrito as conclusións obtidas.
3	Identifica e describe as principais formas de organización de exercicio do poder no mundo romano, valorando a importancia relativa de cada unha delas como marco para o desenvolvemento da igualdade social e da liberdade individual.	Facer unha análise comparativa das institucións existentes no mundo antigo, e relacionar coherentemente tales realidades cos distintos intereses sociais.
4	Recoñece no mundo actual a pervivencia dos elementos socio-culturais da civilización antiga.	Identificar os elementos socio-culturais antigos que perviven no mundo actual.

b) Criterios relativos ao bloque temático *"Mitoloxía e relixión"*

Nº.	CRITERIO	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE
1	Comprender a mitoloxía clásica como un produto cultural situado nun contexto socio-histórico determinado.	Establece relacións entre un mito representativo e o marco socio-cultural no que se produciu.
2	Descubrir como a mitoloxía permaneceu na creación artística e literaria ao longo da historia da cultura occidental.	Identifica, en obras de creación das diferentes épocas da cultura occidental, os principais mitos clásicos.

3	Recoñecer no mundo actual a pervivencia dos elementos mitolóxicos da civilización antiga.	Identifica os elementos mitolóxicos que perviven no mundo actual.
4	Ser capaz de recopilar información e organizar datos, e tamén de expor correctamente por escrito as conclusións obtidas.	Obtén, a partir de fontes antigas e modernas de diversa índole, información sobre temas monográficos, e comunica de forma coherente e organizada o resultado de tal investigación.

c) *Criterios relativos ao bloque temático "Arte antiga"*

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Recoñece, situar no tempo e describe as manifestacións culturais básicas da civilización antiga, analizando as súas relacións co contexto histórico e ponderando a súa aportación á cultura humana universal.	Citar e glosar, con precisión cronolóxica, manifestacións culturais de diverso tipo, explicando a súa relación coa situación histórica na que foron creadas e valorando a súa compoñente de universalidade.
2	Obtén, a partir de fontes antigas e modernas de diversa índole, información sobre temas monográficos, e comunica de forma coherente e organizada o resultado de tal investigación.	Recopilar información, organizar datos, e expór correctamente por escrito as conclusións obtidas.
3	Interpreta o contido dunha obra teatral antiga relacionandoo coas estruturas desa forma literaria e cos procedementos utilizados.	Ler e analizar unha comedia antiga, recoñecer a súa estrutura e de estudar os procedementos técnicos que as caracterizan.
4	Establece relacións entre unha obra de arte representativa e o marco socio-cultural no que se produciu.	Comprender a arte clásica como un produto cultural situada nun contexto socio-histórico determinado.
5	Descobre na cultura occidental a pervivencia de elementos do dereito romano.	Descubrir a pervivencia do dereito romano na tradición legislativa da cultura occidental.
6	Recoñece no mundo actual a pervivencia dos elementos socio-culturais da civilización antiga.	Identificar os elementos socio-culturais antigos que perviven no mundo actual.

d) *Criterios relativos ao bloque temático "A sociedade e a vida cotiá"*

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
-----	-------------------------	----------

1	Planifica e realiza traballos monográficos manexando fontes de diversos tipos (restos arqueolóxicos, inscricións, índices, léxicos, traballos específicos, etc.) e utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación como ferramenta de organización e comunicación dos resultados.	Recopilar e sistematizar información e expresar correctamente por escrito as conclusións obtidas
2	Identifica os elementos socio-culturais antigos que perviven no mundo actual.	Recoñecer no mundo actual a pervivencia dos elementos socio-culturais da civilización antiga.
3	Integra en temas interdisciplinares os coñecementos adquiridos, comparando a antigüidade romana con outras épocas, sobre todo coa actual.	Identificar os elementos socio-culturais romanos que perviven no mundo actual.

e) Criterios relativos ao bloque temático de Lingua e literatura

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Reconstrúe os paradigmas básicos da flexión nominal, pronominal e verbal a partir de palabras que aparezan nun texto antigo.	Adquirir as nocións morfolóxicas elementais que permitan iniciarse no manexo das linguas antigas.
2	Relaciona os elementos morfolóxicos e sintácticos do latín e do grego coa estrutura gramatical doutras linguas que o alumno coñeza.	Establecer comparacións entre a gramática latina e grega e outras gramáticas xa coñecidas, coa finalidade de que a memorización das regras teña un carácter comprensivo e non só repetitivo.
3	Identifica os latinismos e helenismos existentes nun texto da lingua materna e deduce o seu significado a partir do significado da palabra latina da que derivan.	Recoñecer a orixe latina e grega do léxico galego e castelán.
4	Recoñece nun texto antigo as palabras que teñen relación etimolóxica coa lingua materna, e explica a súa evolución semántica.	Relacionar os diferentes temas latinos e gregos cos latinismos e helenismos do galego e do castelán, e tamén recoñecer os significados de tales cultismos.
5	Recoñece en palabras de textos latinos algúns dos prefixos e sufixos máis produtivos da lingua latina e da lingua grega e identifica a regras derivativas que operan na formación desas palabras.	Adquirir as nocións morfolóxicas elementais que permiten iniciarse no manexo da lingua latina e da lingua grega.

4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

Competencia clave	Partes do currículo que contribúen ao desenvolvemento destas competencias
Comunicación linguística (CCL)	Esta competencia ten unha presenza central na material, dado que o obxectivo central do estudo da lingua grega é favorecer o maior coñecemento e dominio das linguas propias.
Conciencia e expresións culturais (CCEC)	Esta competencia está particularmente presente no estudo da literatura grega e das diversas manifestacións culturais da Roma antiga. O coñecemento destes aspectos da cultura grega, lévanos a consideralas como parte do patrimonio dos pobos e a apreciar dun xeito especial aquelas que están dentro do noso contexto.
Aprender a aprender (CAA)	Esta competencia está impulsada de modo particular pola práctica da tradución que, non só constitúe por si mesma un importante exercicio intelectual, senón que ao mesmo tempo estimula a memoria, a lóxica de pensamento e os hábitos de disciplina no estudo.
Competencias sociais e cívicas (CSC)	Estas competencias poden traballarse particularmente nos bloques referidos á civilización grega. A vida político-social préstase sempre á valoración e á comparación co mundo actual, salientando semellanzas e diferenzas, e fomentando un xuízo crítico da realidade. Deste xeito, cobran nova forza conceptos como democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e diversidade.
Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)	Esta competencia estará presente sobre todo cando, nos bloques de contidos non lingüísticos, aproveitamos a metodoloxía do traballo en grupo. Esta forma de actividade colaborativa exige que o alumno materialice de un modo práctico as súas ideas e as execute conforme a un proxecto previamente deseñado.
Dixital (CD)	En todas as actividades o alumnado deberá localizar determinadas informacións a través do uso das TIC. O proceso de procura de información na rede, a súa selección crítica e a súa utilización, deberán servir para programar traballos colaborativos e producir novos materiais.
Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía CMCT	Esta competencia pode traballarse nos temas de cultura e civilización gregas e nas epígrafes referidas á localización xeográfica e temporal.

5. Avaliación e cualificación do alumnado.

5.1. Tipos de avaliación.

No desenvolvemento da materia, a avaliación debe traballarse no conxunto dos elementos que o conforman. A avaliación forma parte dun todo no que as distintas partes están interrelacionadas e debe contribuír á consecución dos obxectivos propostos.

A avaliación ten que ser cualitativa e normativa, ademais de sumativa, coa finalidade de coñecer como se vai desenvolvendo o proceso de ensinanza-aprendizaxe e de reconducilo se fose preciso.

Para ter en conta os diferentes componentes do currículo será necesario propoñer, deseñar e realizar as actividades axeitadas que lle permitan ao alumnado e ao profesorado obter datos suficientes e fidedignos sobre o avance do proceso de ensinanza -aprendizaxe que se produce en cada unidade didáctica, o que favorecerá a avaliación, a autoavaliación e conseguir estratexias que permitan superar, de maneira autónoma ou con axuda, as dificultades.

5.2. Instrumentos de avaliación.

Como técnica fundamental para a avaliación nesta materia, que non é lingua instrumental, podemos destacar a análise da realización de actividades.

Mediante a análise dos traballos ou tarefas de clase de distinto tipo (individuais, en pequeno grupo ou en gran grupo; elaboradas na aula, parte na aula e parte fóra dela ou realizadas enteiramente fóra da aula) o profesorado pode comprobar e tomar datos do proceso que o alumnado está seguindo na aprendizaxe do latín.

Outras técnicas como os exames, as probas obxectivas, etc. non deben ser rexeitadas porque son útiles para a avaliación normativa, pero deben utilizarse como unha actividade máis no proceso de aprendizaxe sabendo que a súa finalidade é comprobar e mellorar tal proceso, ó mesmo tempo, debido ó carácter propedéutico que en boa medida se lle atribúe ó bacharelato, o alumnado precisa un certo hábito neste tipo de técnicas.

5.3. Criterios básicos de cualificación final.

Para cada avaliación, o alumno deberá facer unha proba escrita. A nota da avaliación coincidirá precisamente coa cualificación obtida nesa proba.

Resulta imprescindible, para superar o curso, conseguir unha nota igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións; se o alumno non alcanzase esa cualificación nas probas ordinarias, terá ao longo do curso diversas oportunidades extraordinarias para poder superar esa parte da materia suspensa.

A cualificación final sairá da media aritmética dos parciais aprobados, sen menoscabo de que poida haber unha suma de puntos por méritos contraídos nas diversas actividades de clase; en ningún caso a nota final vai ser inferior á mencionada media aritmética.

As probas escritas que se fagan en cada avaliación constarán de tres partes:

- Parte teórica (desenvolvemento temático): 4 puntos.
- Parte teórica (definicións): 2 puntos
- Parte práctica (comentario): 4 puntos.

A proba considerárase aprobada só cando se obteña una cualificación igual ou superior ao 50% en cada un dos apartados (é dicir, mínimo de 2 - 1 - 2).

5.4. A recuperación.

Dado o carácter progresivo da asignatura, o alumno que suspenda algunha avaliación poderá recuperala de maneira automática suerando a avaliación seguinte.

Como actividades de reforzo, preparamos un conxunto de exercicios abundantes e variados, suficientes para afianzar os contidos. Para os alumnos con problemas de asimilación de contidos programamos breves lecturas, traballos e esquemas.

Igualmente, ao longo do curso, realizaremos en cada momento as adaptacións precisas que se requiran, despois de ir vendo que é o que o alumno non entende ou non consegue ver. Tamén faremos unha adaptación dos contidos máis problemáticos, e comprobamos mediante probas cales foron os obxectivos acadados e cales deben ser mellorados.

III. PROGRAMACIÓN DE *LATÍN* (Cuarto da ESO).

1. Obxectivos xerais.

a) Prioritarios

-Recoñecer a orixe latina das linguas galega e castelá e das faladas na maior parte de Europa.

Este obxectivo refírese ao desenvolvemento de capacidades cognitivas, non só en relación a esta materia senón tamén en relación coa propia lingua. O desenvolvemento deste obxectivo redundará de modo inmediato na mellora da competencia lingüística e, consecuentemente, na posibilidade de expresar e de comprender unha maior variedade de textos.

-Identificar os elementos lingüísticos que subxacen na cultura europea.

-Identificar os elementos culturais que subxacen na cultura europea.

-Estudiar a lingua latina como instrumento para a adquisición doutras linguas antigas e modernas.

-Coñecer e utilizar os aspectos fonéticos, morfolóxicos, sintácticos e léxicos máis básicos da lingua latina, iniciándose na tradución de textos latinos moi sinxelos.

b) Complementarios:

-Recoñecer en que medida o presente é resultado do pasado e identificar aqueles fenómenos culturais que, partindo do pasado, seguen vivos na actualidade .

-Recoñecer os elementos básicos da civilización clásica na cultura local, hispánica e europea nas súas diferentes manifestacións.

Tendo en conta as necesidades detectadas no alumnado do centro en relación á escasa atención que prestan á presenza do mundo antigo no seu entorno cotiá, decidimos que o estudio da cultura clásica debe centrarse, nun primeiro momento, nas manifestacións locais e pasar, nunha fase posterior, ás manifestacións hispánicas e europeas. Convén, sempre que sexa posible, complementar ese estudio con saídas que permitan observar directamente esa presenza do mundo antigo no propio entorno. Actividades deste tipo axudarían tamén a cohesionar máis a un alumnado que, como se dixo na análise da fonte sociolóxica, é de procedencias moi diversas e tende á desintegración.

Neste senso podemos constatar que as actividades complementarias programadas no pasado curso polo seminariode Grego -saídas pola cidade e pola comarca, e excursión a Mérida-Coimbra- contribuíron decisivamente a cohesionar o grupo e máis a estimular a curiosidade pola presenza do antigo no entorno inmediato.

-Identificar o ámbito xeográfico no que se espallou o latín e como foi evolucionando ao longo do tempo.

-Comprender e disfrutar daqueles fenómenos da cultura latina que seguen conformando o contorno cultural no que se encontra o alumnado.

-Utilizar axeitadamente o manexo de fontes romanas diversas, contrastando o seu contido e a súa forma coas fontes modernas.

2. Os contidos.

2.1. Contidos programados.

A) LINGUA LATINA:

a) Contidos conceptuais:

1.- Morfoloxía.

-Flexión nominal.

-Pronomes de uso máis frecuente.

-Flexión verbal: a voz activa dos verbos regulares e dos verbos irregulares de uso frecuente.

2.- Sintaxe.

-Valores básicos dos casos.

-Tipos máis frecuentes de coordinadas e subordinadas.

3.- Lexicoloxía.

-Vocabulario básico (400 palabras).

-Lexemas, prefixos e sufixos de orixe latina nas linguas europeas.

-Nocións básicas sobre a evolución das palabras latinas ás linguas romances.

b) Contidos procedimentais:

1. Relativos á morfoloxía:

-Identificación, reconstrución e análise morfolóxica dos paradigmas estudados.

-Comparación dos procedementos morfolóxicos do latín cos das linguas modernas que o alumno coñeza.

2. Relativos á sintaxe:

-Análise das estruturas sintácticas estudadas.

-Asociación automática caso-función.

-Aplicación de transformacións ás estruturas sintácticas dun texto latino.

-Comparación dos procedementos sintácticos do latín cos das linguas modernas que o alumno coñeza.

3. Relativos a lexicoloxía:

-Inferencia do significado de vocablos casteláns e galegos, apoiándose nos coñecementos sobre o léxico latino.

4. Relativos a interpretación dos textos:

-Traducción directa dos textos facendo uso dos aspectos gramaticais e do léxico coñecidos polo alumno.

-Traducción inversa de textos sinxelos.

c) Contidos actitudinais

1. Relativos á gramática en xeral:

-Aceptación da necesidade de coñecer a gramática para poder manexar os textos.

-Valoración dos coñecementos sobre gramática latina como medio de perfeccionar o coñecemento da gramática da propia lingua.

2. Relativos á sintaxe:

-Aceptación da necesidade de coñecer a sintaxe para poder manexar os textos.

-Valoración do sistema casual e do sistema prepositivo como mecanismos distintos, pero igualmente válidos, dos que se serven as linguas para expresar os mesmos contidos funcionais.

3. Relativos a lexicoloxía:

-Valoración do estudio e dos coñecementos do latín como un soporte importante para unha mellor comprensión da lingua propia e doutras linguas modernas.

-Curiosidade por descubrir aos sufixos e prefixos máis frecuentes dos que se serven as linguas modernas no proceso de creación de vocablos científico-técnicos ou de cultura xeral..

4. Relativos á interpretación dos textos:

-Valoración da traducción como un instrumento para a comprensión do contido dun texto.

-Interese por coñecer os textos latinos orixinais.

-Confianza nas propias capacidades para superar as dificultades na comprensión dos textos.

B) O MUNDO ROMANO:

a) Contidos conceptuais:

- 1) A familia na sociedade romana.
- 2) A vivenda romana e o seu equipamento.
- 3) As viaxes no mundo romano.
- 4) Edición e difusión do libro.
- 5) A vestimenta e o aseo.
- 6) A administración da xustiza na Roma imperial.
- 7) A República romana. O Imperio romano.
- 8) Os escravos.
- 9) A educación.
- 10) A medicina.
- 11) A relixión.

b) Contidos procedimentais:

- Identificación e localización dos acontecementos históricos máis relevantes, recoñecendo o seu legado na nosa civilización.
- Planificación e elaboración de traballo de indagación sobre temas da cultura occidental que teñen a súa orixe en institucións romanas.
- Establecemento de relacións deses coñecementos coas demais materias, especialmente no terreo da literatura e da arte.

c) Contidos actitudinais:

- Valoración dos traballo de investigación, tanto en grupo como individuais, como un dos medios para fomentar hábitos intelectuais.
- Interese por coñecer aqueles elementos da cultura romana que perviven na nosa cultura.

C) A ROMANIZACIÓN.

a) Contidos conceptuais

A Romanización de Hispania. Gallaecia.

A Topónimos.

A Realizacións arquitectónicas. Restos arqueolóxicos do contorno.

b) Contidos procedementais

- Lectura de textos clásicos sobre a romanización de Hispania.

- Recoñecemento de topónimos hispanos do contorno de orixe latina.

- Identificación de realizacións arquitectónicas a partir de restos arqueolóxicos.

c) Contidos actitudinais

- Valoración, respecto e disfrute do patrimonio artístico.

- Interese pola lectura de textos clásicos como medio de aproximación ás orixes da nosa cultura.

2.2. Contidos mínimos.

A) LINGUA LATINA:

1.- Morfoloxía.

- Flexión nominal.

- Pronomes de uso máis frecuente.

- Flexión verbal: a voz activa dos verbos regulares e dos verbos irregulares de uso frecuente.

2.- Sintaxe.

- Valores básicos dos casos.

- Tipos máis frecuentes de coordinadas e subordinadas.

3.- Lexicoloxía.

- Vocabulario básico (400 palabras).

- Lexemas, prefixos e sufixos de orixe latina nas linguas europeas.

- Nacións básicas sobre a evolución das palabras latinas ás linguas romances.

B) O MUNDO ROMANO:

1) A familia na sociedade romana.

2) A vivenda romana e o seu equipamento.

3) As viaxes no mundo romano.

4) Edición e difusión do libro.

5) A vestimenta e o aseo.

6) A administración da xustiza na Roma imperial.

7) A República romana. O Imperio romano.

8) Os escravos.

9) A educación.

- 10) A medicina.
- 11) A relixión.

C) A ROMANIZACIÓN.

- Romanización de Hispania. Gallaecia.
- Topónimos.
- Realizacións arquitectónicas. Restos arqueolóxicos do contorno.

2.3. Temporalización (distribución dos contidos ao longo do curso)

A) PRIMEIRA AVALIACIÓN:

a) LINGUA LATINA:

1.- Morfoloxía.

- Flexión nominal.
 - Substantivos 1^a/2ª decl.
 - Adxectivos temáticos.
 - Artigo.
 - Persoais e demostrativos.
 - Pronomes de uso máis frecuente.
- Flexión verbal: presente e imperfecto dos verbos regulares e SUM.

2.- Sintaxe.

- A oración simple
 - Particularidades das oracións atributivas
 - A orde de palabras
 - Valores fundamentais dos casos sen preposición
 - Adxectivo apositivo e predicativo.
 - Localización, dirección, procedencia, tránsito e compañía.
 - Concordancia dos suxeitos neutros pl.
- A oración composta
 - Coordinadas copulativas, adversativas, causais e consecutivas.
 - Oracións completivas conxuntivas.

3.- Lexicoloxía.

- Nomes relacionados con:
 - zonas xeográficas, minerais e plantas.
 - parentesco e animais domésticos.
 - a casa, o mobiliario e os utensilios domésticos.
 - vías de comunicación e medios de transporte.
 - oficios.
 - vestimenta.
 - Adxectivos xentilicios, de idade, de medida, de materia e de cor.
- O significado copulativo locativo e existencial do verbo SUM.
- Verbos intransitivos de movemento e localización.

- Verbos transitivos de coñecemento, transmisión e recepción.

b) O MUNDO ROMANO:

- 1) A familia na sociedade romana.
- 2) A vivenda romana e o seu equipamento.
- 3) As viaxes no mundo romano.
- 4) Edición e difusión do libro.

c) A ROMANIZACIÓN: Romanización de Hispania. Gallaecia.

B) SEGUNDA AVALIACIÓN:

a) LINGUA LATINA:

1.- Morfoloxía.

-Flexión nominal.

- Vocativo.
- Nomes contractos temáticos.
- Os posesivos e o relativo.
- Formación de comparativas e superlativas regulares.

- Conxugación.

- Presente e imperfecto dos verbos irregulares.
- Presente e imperfecto pasivos.
- Imperativo. Verbos depoñentes.
- Perfecto.

2. A sintaxe

- Sintaxe da oración simple

- O xenitivo modificador nominal.
- Alternancia posesivos / persoais en xenitivo.
- A expresión do complemento axente.
- Expresión do mandato e do desexo irrealizable.

- A oración composta

- Coordinación disxuntiva.
- A expresión do segundo termo da comparación.
- Relativas con antecedente.
- Condicionais con indicativo (reais e irrealis).

3.- Lexicoloxía.

- Campos semánticos:

- Nomes de institucións, cargos, tipos sociais e profesións.
- Adxectivos de cualidades relacionadas coa vida socio-política.
- Adxectivos de estados de ánimo.
- Verbos de percepción, sentimento e modificación.

-Lexemas, prefixos e sufixos de orixe latina nas linguas europeas.

b) O MUNDO ROMANO:

- 5) A vestimenta e o aseo.
- 6) A administración da xustiza na Roma imperial.
- 7) A República romana. O Imperio romano.
- 8) Os escravos.

c) A ROMANIZACIÓN: Topónimos.

C) TERCEIRA AVALIACIÓN:

a) LINGUA LATINA:

1.- Morfoloxía.

-Flexión nominal.

- Terceira declinación e cuarta declinacións.

- Indefinidos e interrogativos

- Conxugación.

- Infinitivo.

- Subxuntivo.

2. A sintaxe.

- Sintaxe da oración simple.

- Infinitivo adnominal.

- Uso das negacións.

- Expresión da instrumentalidade.

- Valores da voz pasiva.

- A interrogación directa.

- A oración composta.

- Completivas de infinitivo e interrogativas indirectas.

- Outras oracións subordinadas con indicativo.

3. Lexicoloxía.

- Campos semánticos:

- Nomes de:

- capacidades psíquicas.

- partes do corpo e de enfermidades.

- realidades míticas.

- axentes, actividades e cultos relixiosos.

- Adxectivos de:

- cualidades relixiosas e intelectivas.

- estado físico e situación.

- Verbos e expresións de obriga, necesidade e posibilidade.

- Verbos de dicción, interrogación e dúbida.

-Nocións básicas sobre a evolución das palabras latinas ás linguas romances.

b) O MUNDO ROMANO:

9) A educación.

10) A medicina.

11) A relixión.

c) A ROMANIZACIÓN: Realizacións arquitectónicas e restos arqueolóxicos.

3. Estándares de aprendizaxe.

a) Criterios relativos ao bloque temático de *Lingua latina*.

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Reconstrúe os paradigmas básicos da flexión nominal, pronominal e verbal a partir de palabras que aparecen nun texto latino.	Adquirir as nocións morfolóxicas elementais que permitan iniciarse no manexo da lingua latina.
2	Recoñece en textos latinos as funcións dos casos nos que se manifestan os substantivos e os pronomes que aparecen no texto.	Comprender o funcionamento da oración simple.
3	Identifica en textos latinos os indicadores básicos da coordinación e da subordinación.	Coñecer as estruturas oracionais compostas.
4	Relaciona os elementos morfolóxicos e sintácticos do latín coa estrutura gramatical doutras linguas que o alumno coñeza.	Establecer comparacións entre a gramática latina e outras gramáticas xa coñecidas, coa finalidade de que a memorización das regras teña un carácter comprensivo e non só repetitivo.
5	Verte á lingua materna textos latinos elementais sen auxilio do dicionario e a partir do vocabulario básico manexado nos textos das actividades.	Comprender un texto latino de dificultade mínima e traducilo á lingua galega ou á lingua castelá.
6	Resume textos latinos adaptados, elaborando esquemas básicos do seu contido e diferenciando as ideas principais das secundarias.	Asimilar a intención comunicativa que teñan os textos máis alá do significado literal de cada oración.
7	Parafrasea o contido duns textos breves orixinais, deducindo o significado das palabras descoñecidas a partir do contexto inmediato e da relación que esas palabras poidan manter con outras da súa mesma familia etimolóxica.	Dominar o vocabulario básico visto na clase e ser capaz de deducir significados.
8	Transforma, de acordo cunhas pautas prefixadas, a estrutura formal de textos breves escritos en latín.	Asimilar os coñecementos lingüísticos sobre os aspectos morfolóxicos e sintácticos da lingua latina.
9	Identifica os latinismos existentes nun texto da lingua materna e deduce o seu significado a partir do significado da palabra latina da que derivan.	Recoñecer a orixe latina do léxico galego e castelán.
10	Recoñece nun texto latino as palabras que	Relacionar os diferentes temas latinos cos

	teñen relación etimolóxica coa lingua materna, e explica a súa evolución semántica.	latinismos do galego e do castelán, e tamén recoñecer os significados de tales helenismos.
11	Recoñece en palabras de textos latinos algúns dos prefixos e sufixos máis productivos da lingua latina e identifica a regras derivativas que operan na formación desas palabras.	Adquirir as nocións morfolóxicas elementais que permiten iniciarse no manexo da lingua latina.

b) Criterios relativos ao bloque temático *O mundo romano*.

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Recoñece, sitúa no tempo e describe as manifestacións culturais básicas da civilización romana, analizando as súas relacións co contexto histórico e ponderando a súa aportación á cultura humana universal.	Saber citar e glosar, con precisión cronolóxica, manifestacións culturais de diverso tipo, explicando a súa relación coa situación histórica na que foron creadas e valorando a súa compoñente de universalidade.
2	Obtén, a partir de fontes antigas e modernas de diversa índole, información sobre temas monográficos, e comunica de forma coherente e organizada o resultado de tal investigación.	Recopilar información, organizar datos e expór correctamente por escrito as conclusións obtidas.
3	Identifica e describe as principais formas de organización de exercicio do poder no mundo romano, valorando a importancia relativa de cada unha delas como marco para o desenvolvemento da igualdade social e da liberdade individual.	Facer unha análise comparativa das institucións existentes no mundo romano, e relacionar coherentemente tales realidades cos distintos intereses sociais.
4	Recoñece no mundo actual a pervivencia dos elementos socio-culturais da civilización romana.	Identificar os elementos socio-culturais antigos que perviven no mundo actual.

c) Criterios relativos ao bloque temático *A romanización*.

	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Confecciona mapas e sitúa neles o desenvolvemento do Imperio romano, as diferentes divisións administrativas de Hispania, as vías de comunicación e os topónimos latinos (con especial atención á provincia da Gallaecia).	Establecer relacións entre as manifestacións actuais da cultura e as súas raíces, e comprender de maneira crítica os feitos da romanización.

4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

Competencia clave	Partes do currículo que contribúen ao desenvolvemento destas competencias
Comunicación linguística (CCL)	Esta competencia ten unha presenza central na material, dado que o obxectivo central do estudo da lingua grega é favorecer o maior coñecemento e dominio das linguas propias.
Conciencia e expresións culturais (CCEC)	Esta competencia está particularmente presente no estudo da literatura grega e das diversas manifestacións culturais da Roma antiga. O coñecemento destes aspectos da cultura grega, lévanos a consideralas como parte do patrimonio dos pobos e a apreciar dun xeito especial aquelas que están dentro do noso contexto.
Aprender a aprender (CAA)	Esta competencia está impulsada de modo particular pola práctica da tradución que, non só constitúe por si mesma un importante exercicio intelectual, senón que ao mesmo tempo estimula a memoria, a lóxica de pensamento e os hábitos de disciplina no estudo.
Competencias sociais e cívicas (CSC)	Estas competencias poden traballarse particularmente nos bloques referidos á civilización grega. A vida político-social préstase sempre á valoración e á comparación co mundo actual, salientando semellanzas e diferenzas, e fomentando un xuízo crítico da realidade. Deste xeito, cobran nova forza conceptos como democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e diversidade.
Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)	Esta competencia estará presente sobre todo cando, nos bloques de contidos non lingüísticos, aproveitamos a metodoloxía do traballo en grupo. Esta forma de actividade colaborativa exige que o alumno materialice de un modo práctico as súas ideas e as execute conforme a un proxecto previamente deseñado.
Dixital (CD)	En todas as actividades o alumnado deberá localizar determinadas informacións a través do uso das TIC. O proceso de procura de información na rede, a súa selección crítica e a súa utilización, deberán servir para programar traballos colaborativos e producir novos materiais.
Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía CMCT	Esta competencia pode traballarse nos temas de cultura e civilización gregas e nas epígrafes referidas á localización xeográfica e temporal.

5. Avaliación e cualificación do alumnado.

5.1. Tipos de avaliación.

No desenvolvemento da materia, a avaliación debe traballarse no conxunto dos elementos que o conforman. A avaliación forma parte dun todo no que as distintas partes están interrelacionadas e debe contribuír á consecución dos obxectivos propostos para Latín.

A avaliación ten que ser cualitativa e normativa, ademais de sumativa, coa finalidade de coñecer como se vai desenvolvendo o proceso de ensinanza-aprendizaxe e de reconducilo se fose preciso.

Para ter en conta os diferentes componentes do currículo será necesario poñer, deseñar e realizar as actividades axeitadas que lle permitan ó alumnado e ao profesorado obter datos suficientes e fidedignos sobre o avance do proceso de ensinanza -aprendizaxe que se produce en cada unidade didáctica, o que favorecerá a avaliación, a autoavaliación e conseguir estratexias que permitan superar, de maneira autónoma ou con axuda, as dificultades.

5.2. Instrumentos de avaliación.

Como técnica fundamental para a avaliación nesta materia, que non é lingua instrumental, podemos destacar a análise da realización de actividades.

Mediante a análise dos traballos ou tarefas de clase de distinto tipo (individuais, en pequeno grupo ou en gran grupo; elaboradas na aula, parte na aula e parte fóra dela ou realizadas enteiramente fóra da aula) o profesorado pode comprobar e tomar datos do proceso que o alumnado está seguindo na aprendizaxe do latín.

Outras técnicas como os exames, as probas obxectivas, etc. non deben ser rexeitadas porque son útiles para a avaliación normativa, pero deben utilizarse como unha actividade máis no proceso de aprendizaxe sabendo que a súa finalidade é comprobar e mellorar tal proceso, ó mesmo tempo, debido ó carácter propedéutico que en boa medida se lle atribúe ó bacharelato, o alumnado precisa un certo hábito neste tipo de técnicas.

5.3. Criterios básicos de cualificación final.

Para cada avaliación, o alumno deberá facer unha proba escrita. A nota da avaliación coincidirá precisamente coa cualificación obtida nesa proba.

Resulta imprescindible, para superar o curso, conseguir unha nota igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións; se o alumno non alcanzase esa cualificación nas probas ordinarias, terá ao longo do curso diversas oportunidades extraordinarias para poder superar esa parte da materia suspensa.

A cualificación final sairá da media aritmética dos parciais aprobados, sen menoscabido de que poida haber unha suma de puntos por méritos contraídos nas diversas actividades de clase; en ningún caso a nota final vai ser inferior á mencionada media aritmética.

As probas escritas que se fagan en cada avaliación constarán de tres partes:

- Parte teórica de Lingua latina: 4 puntos.
- Parte práctica de Lingua latina: 4 puntos.
- Parte de cultura: 2 puntos.

A proba considerárase aprobada só cando se obteña una cualificación igual ou superior ao 50% en cada un dos apartados (é dicir, mínimo de 2 - 2 - 1).

5.4. A recuperación.

Dado o carácter progresivo da asignatura, o alumno que suspenda algunha avaliación poderá recuperala de maneira automática suerando a avaliación seguinte.

Como actividades de reforzo, programamos un conxunto de exercicios abundantes e variados, suficientes para afianzar os contidos lingüísticos (morfo – sintaxe), léxicos e culturais dende un nivel básico e xeral. Para os alumnos con problemas de asimilación de contidos deben prepararse exercicios de dificultade graduada para os temas lingüísticos e léxicos. Para os temas de cultura farán breves lecturas, traballos e esquemas, sempre controlados polo profesor.

Igualmente, ao longo do curso, realizaremos en cada momento as adaptacións precisas que se requiran, despois de ir vendo que é o que o alumno non entende ou non consegue ver. Tamén faremos unha adaptación dos contidos máis problemáticos, e comprobamos mediante probas cales foron os obxectivos acadados e cales deben ser mellorados.

IV. PROGRAMACIÓN DE *LATÍN* (Primeiro de Bacharelato)

1. Obxectivos.

a) Prioritarios

1º) Iniciarse na lectura, interpretación e tradución de textos de dificultade progresiva, utilizando, para este fin, o coñecemento dos elementos morfolóxicos, sintácticos e léxicos básicos da lingua latina.

2º) Coñecer e utilizar os aspectos morfolóxicos, sintácticos e léxicos básicos da lingua latina.

3º) Reflexionar sobre os elementos substanciais que conforman as linguas e recoñecer compoñentes significativos da flexión nominal, pronominal e verbal latina nas linguas modernas derivadas do latín ou influídas por el.

Tendo en conta as necesidades detectadas no alumnado do I.E.S. Sar, en relación a deficiencias no manexo da propia lingua, decidiuse que as actividades se centren na comprensión e interpretación das estruturas e do vocabulario máis frecuentes na lingua culta ordinaria e que queden nun segundo plano a análise das estruturas especificamente latinas e do vocabulario excesivamente técnico. É un feito que tanto galego como castelán, no nivel culto, conteñen numerosísimos latinismos; coñecer o latín para un mellor aproveitamento das posibilidades da propia lingua está dentro dos obxectivos prioritarios que nos marcamos.

4º) Recoñecer elementos da lingua latina que evolucionaron ou que permanecen nas nosas linguas e aprecialos como clave para a súa interpretación.

b) Complementarios

1º) Buscar información sobre aspectos relevantes da civilización romana, indagando en documentos e en fontes variadas, analízalos criticamente e constatar a súa presenza ao longo da historia.

Debido ás necesidades detectadas no alumnado do centro no relativo ao hábito lector, decidiuse que o punto de partida para o estudo da cultura romana sexa a lectura e posterior análise de fontes bibliográficas. Tentarase tirar o máximo proveito dos recursos dispoñibles no centro, fomentando a utilización autónoma polo alumno de tódolos materiais de consulta que estean ao seu alcance.

2º) Identificar e valorar as principais achegas da civilización romana no noso contorno e apreciar a lingua latina como instrumento transmisor de cultura.

3º) Valorar a contribución do mundo romano na súa calidade de sistema integrador de diferentes correntes de pensamento e actitudes (éticas e

estéticas) que conforman o ámbito cultural europeo.

4º) Achegarse a textos latinos diversos, orixinais, adaptados e traducidos, mediante unha lectura comprensiva e distinguir as súas características esenciais e o xénero literario ao que pertencen.

2. Os contidos.

2.1. Contidos programados.

A) Lingua latina

a) Contidos conceptuais

1. O latín e as linguas indoeuropeas.

1.1.- O indoeuropeo

1.2.- As linguas indoeuropeas

1.3.- As fases da evolución do latín.

1.4.- Do latín ás linguas romances.

2. Fonoloxía

2.1.- Signos ortográficos e de puntuación

2.2.- A pronunciación clásica do latín

2.3.- Clasificación dos sons.

2.4.- Cantidade e acentuación.

3. A morfoloxía

3.1.- Declinacións

- Distribución dos nomes nas diversas declinacións. Flexións de cada unha delas

- Adxectivos: clases e graos

- Pronomes. Características xerais da flexión pronominal. Artigo. Persoais e posesivos. Demostrativo. Relativo. Interrogativo e indefinido.

3.2.- Conxugación

- Categoría do verbo. Flexión dos verbos. Verbos irregulares de uso máis frecuente

- As formas nominais do verbo

4. A sintaxe

4.1.- Sintaxe da oración simple

- Particularidades das oracións atributivas

- A orde de palabras

- Valores fundamentais dos casos sen preposición

- Uso dos casos coas principais preposicións

- A concordancia

4.2.- A oración composta

- Oracións coordinadas

- Cadro da subordinación e conxuncións usuais. Polivalentes.
- Infinitivo con suxeito en acusativo.

b) Contidos procedimentais

1. Relativos á orixe do latín:

- Identificación en mapas mudos da localización das principais linguas indoeuropeas.
- Identificación nun cadro cronolóxico da vixencia das principais linguas indoeuropeas.

2. Relativos ao alfabeto:

- Lectura fluída e correcta dos textos latinos.
- Transcripción fonolóxica.

3. Relativos á morfoloxía:

- Identificación, reconstrucción e análise morfolóxica dos paradigmas estudados.
- Comparación dos procedementos morfolóxicos do latín cos das linguas modernas que o alumno coñeza.

4. Relativos á sintaxe:

- Análise das estruturas sintácticas estudadas.
- Asociación automática caso-función.
- Aplicación de transformacións ás estruturas sintácticas dun texto latino (tipo activa/pasiva, etc.).
- Comparación dos procedementos sintácticos do do latín cos das linguas modernas que o alumno coñeza.

c) Contidos actitudinais

1. Relativos á orixe do latín:

- Interese por coñecer a explicación científica do parentesco lingüístico.
- Valoración de lingüística histórica en canto ciencia que proporciona a explicación a feitos da lingua irregulares desde o punto de vista sincrónico.

2. Relativo ao alfabeto:

- Respecto polas diferencias ortográficas como sinal da identidade dun pobo.

3. Relativos á gramática en xeral:

- Aceptación da necesidade de coñecer a gramática para poder manexar os textos.
- Valoración dos coñecementos sobre gramática latina como medio de perfeccionar o coñecemento da gramática da propia lingua.
- Valoración da gramática como ciencia que contribúe a facilitar enormemente o acceso ás linguas estranxeiras.

4. Relativos á sintaxe:

- Aceptación da necesidade de coñecer a sintaxe para poder manexar os textos.
- Valoración do sistema casual e do sistema prepositivo como mecanismos distintos, pero igualmente válidos, dos que se serven as linguas para expresar os mesmos contidos funcionais.
- Interese por coñecer categorías verbais distintas ás manexadas na lingua propia.
- Interese por coñecer estruturas de integración sintáctica distintas ás que o alumno manexa habitualmente.

B) A interpretación dos textos

a) Contidos conceptuais:

- Iniciación ás técnicas de tradución.
- Textos latinos de variada forma discursiva (narrativos, dialogados, etc.) adaptados ao nivel de coñecementos lingüísticos do alumno e relacionados cos temas culturais que van ser obxecto do estudo.
- Lectura comprensiva de obras ou fragmentos traducidos.
- Estudio comparado entre orixinal e a súa tradución.

b) Contidos procedimentais:

- Tradución directa dos textos facendo uso dos aspectos gramaticais e do léxico coñecidos polo alumno.
- Tradución inversa de textos sinxelos.
- Uso do dicionario (só para os temas que sexan novidosos).
- Análise dos textos e identificación das estruturas fundamentais.
- Resumo, oral ou escrito, do contido dos textos latinos, delimitando as súas partes.

c) Contidos actitudinais:

- Valoración da tradución como un instrumento para a comprensión do contido dun texto.
- Valoración e aprecio da cultura clásica.
- Interese por coñecer os textos latinos orixinais.
- Confianza nas propias capacidades para superar as dificultades na comprensión dos textos.

C) O léxico latino e a súa evolución

a) Contidos conceptuais:

- Vocabulario básico. Campos semánticos do léxico latino. Familias de palabras.
- Procedemento de derivación e composición da lingua latina.
- Derivación do léxico latino en linguas modernas. Expresións latinas incorporadas á linguaxe habitual e culta.

- Do latín ás linguas romances. Evolución fonética, morfolóxica e semántica das palabras latinas.

b) Contidos procedementais:

- Inferencia do significado de vocablos casteláns e galegos, apoiándose nos coñecementos sobre o léxico latino.
- Comparación de termos latinos cos seus derivados modernos, establecendo semellanzas e diferencias.

c) Contidos actitudinais:

- Valoración do estudio e dos coñecementos do latín como un soporte importante para unha mellor comprensión da lingua propia e doutras linguas modernas.
- Curiosidade por descubrir os sufixos e prefixos máis frecuentes dos que se serven as linguas modernas no proceso de creación de vocablos científico-técnicos ou de cultura xeral.

D) Roma e o seu legado

a) Contidos conceptuais:

a.1. Desenvolvemento de Roma como potencia Mediterránea. Sinopse Histórica.

- O marco Xeográfico.
- A Monarquía. Roma: entre a lenda e a historia.
- A República romana.
- A época dourada do imperio romano.
- A decadencia do imperio romano.

a.2. A organización política, social e militar.

a.3. A vida cotiá dos romanos.

- A cidade e a casa romana.
- Familia, educación e ocio.
- O dereito romano.

a.4. Relixión e mitoloxía.

a.5. A romanización de Hispania.

- A conquista de Hispania e sua romanización.
- A Hispania romana: economía, arte e cultura.
- Roma e Europa.
- O latín e a tradición clásica.

b) Contidos procedimentais:

- Localización da lingua latina tanto espacial como temporalmente.
- Identificación e localización dos acontecementos históricos máis relevantes de Roma, recoñecendo o seu legado na nosa civilización.
- Planificación e elaboración de traballo de indagación sobre temas da cultura occidental que teñen a súa orixe en institucións latinas.
- Establecemento de relacións deses coñecementos coas demais

materias, especialmente no terreo da mitoloxía, da literatura e da arte.

c) Contidos actitudinais:

- Valoración dos traballo de investigación, tanto en grupo coma individuais, como un dos medios para fomentar hábitos intelectuais.
- Interese por coñecer aqueles elementos da cultura latina que perviven na nosa cultura.

2.2. Contidos mínimos.

A) LINGUA LATINA:

1. O latín e as linguas indoeuropeas.
 - 1.1.- O indoeuropeo
 - 1.2.- As linguas indoeuropeas
 - 1.3.- Unidade e variedade.
2. Fonoloxía
 - 2.1.- Signos ortográficos e de puntuación
 - 2.2.- A pronunciación do latín
 - 2.3.- Clasificación dos sons
3. A morfoloxía
 - 3.1.- Declinacións
 - Distribución dos nomes nas diversas declinacións. Flexións de cada unha delas
 - Adxectivos: clases e graos
 - Pronomes. Artigo. Persoais e posesivos. Demostrativo. Relativo. Interrogativo e indefinido.
 - 3.2.- Conxugación
 - Categoría do verbo. Flexión dos verbos regulares. Verbos irregulares de uso máis frecuente
 - As formas nominais do verbo
4. A sintaxe
 - 4.1.- Sintaxe da oración simple
 - Particularidades das oracións atributivas
 - A orde de palabras
 - Valores fundamentais dos casos sen preposición
 - Uso dos casos coas principais preposicións
 - A concordancia
 - 4.2.- A oración composta
 - Oracións coordinadas
 - Oracións subordinadas con indicativo. Completivas de infinitivo.

B) A INTERPRETACIÓN DOS TEXTOS LATINOS:

- Traducción directa dos textos facendo uso dos aspectos gramaticais e do léxico coñecidos polo alumno.
- Traducción inversa de textos sinxelos.

- Uso do dicionario (só para os temas que sexan novos).
- Análise dos textos e identificación das estruturas fundamentais.

C) O LÉXICO LATINO E A SÚA EVOLUCIÓN:

- Vocabulario básico. Campos semánticos do léxico latino.
- Procedemento de derivación e composición da lingua latina.
- Derivación do léxico latino en linguas modernas.

D) ROMA E O SEU LEGADO:

a.1. Desenvolvemento de Roma como potencia Mediterránea. Sinopse Histórica.

- O marco Xeográfico.
- A Monarquía. Roma: entre a lenda e a historia.
- A República romana.
- A época dourada do imperio romano.
- A decadencia do imperio romano.

a.2. A organización política, social e militar.

a.3. A vida cotiá dos romanos.

- A cidade e a casa romana.
- Familia, educación e ocio.
- O dereito romano.

a.4. Relixión e mitoloxía.

a.5. A romanización de Hispania.

- A conquista de Hispania e a romanización.
- A Hispania romana: economía, arte e cultura.
- Roma e Europa.
- O latín e a tradición clásica.

2.3. Temporalización (distribución dos contidos ao longo do curso).

A) PRIMEIRA AVALIACIÓN:

a) LINGUA LATINA:

1. O indoeuropeo.
2. Fonoloxía.
 - 2.1.- Signos ortográficos e de puntuación.
 - 2.2.- A pronunciación.
3. A morfoloxía.
 - 3.1.- Declinacións.
 - Substantivos 1ª/2ª decl.
 - Adxectivos temáticos.
 - Artigo.
 - Persoais e demostrativos.

3.2.- Conxugación: presente e imperfecto dos verbos regulares e SUM.

4. A sintaxe.

4.1.- A oración simple

- Particularidades das oracións atributivas
- A orde de palabras
- Valores fundamentais dos casos sen preposición
- Adxectivo apositivo e predicativo.
- Localización, dirección, procedencia, tránsito e compañía.
- Concordancia dos suxeitos neutros pl.

4.2.- A oración composta

- Coordinadas copulativas, adversativas, causais e consecutivas.
- Oracións completivas conxuntivas.

b) A INTERPRETACIÓN DOS TEXTOS LATINOS:

- Traducción directa de pequenas frases breves de tipo narrativo e expositivo.
- Traducción inversa de textos sinxelos.

c) O LÉXICO LATINO E A SÚA EVOLUCIÓN:

- Nomes relacionados con:
 - zonas xeográficas, minerais e plantas.
 - parentesco e animais domésticos.
 - a casa, o mobiliario e os utensilios domésticos.
 - vías de comunicación e medios de transporte.
 - oficios.
 - vestimenta.
- Adxectivos xentilicios, de idade, de medida, de materia e de cor.
- O significado copulativo locativo e existencial do verbo SUM.
- Verbos intransitivos de movemento e localización.
- Verbos transitivos de coñecemento, transmisión e recepción.

d) ROMA E O SEU LEGADO:

- O marco Xeográfico.
- A Monarquía. Roma: entre a lenda e a historia.
- A República romana.
- A época dourada do imperio romano.
- A decadencia do imperio romano.

B) SEGUNDA AVALIACIÓN:

a) LINGUA LATINA:

1. As linguas indoeuropeas
2. Fonoloxía: clasificación dos sons
3. A morfoloxía
- 3.1.- Declinacións:
 - Vocativo.
 - Nomes contractos temáticos.

- Os posesivos e o relativo.
- Formación de comparativas e superlativas regulares.
- 3.2.- Conxugación.
 - Presente e imperfecto dos verbos irregulares.
 - Presente e imperfecto pasivos.
 - Imperativo. Verbos depoñentes.
 - Perfecto.
- 4. A sintaxe
 - 4.1.- Sintaxe da oración simple
 - O xenitivo modificador nominal.
 - Alternancia posesivos / persoais en xenitivo.
 - A expresión do complemento axente.
 - Expresión do mandato e do desexo irrealizable.
 - 4.2.- A oración composta
 - Coordinación disxuntiva.
 - A expresión do segundo termo da comparación.
 - Relativas con antecedente.
 - Condicionais con indicativo (reais e irreais).
- b) A INTERPRETACIÓN DOS TEXTOS LATINOS:
 - Traducción directa de textos en forma de diálogo facendo uso de enunciados de diversa modalidade (interrogativa, enunciativa, imperativa e desiderativa).
 - Identificación das estruturas fundamentais.
- c) O LÉXICO LATINO E A SÚA EVOLUCIÓN:
 - Campos semánticos:
 - Nomes de institucións, cargos, tipos sociais e profesións.
 - Adxectivos de cualidades relacionadas coa vida socio-política.
 - Adxectivos de estados de ánimo.
 - Verbos de percepción, sentimento e modificación.
 - Procedementos de derivación e composición da lingua latina.
- d) ROMA E O SEU LEGADO:
 - A cidade e a casa romana.
 - Familia, educación e ocio.
 - A organización política e social.
 - A organización militar.
 - A relixión romana.

C) TERCEIRA AVALIACIÓN:

a) LINGUA LATINA:

1. Latín: unidade e variedade
2. Fonoloxía: regras de evolución do latín ás linguas peninsulares.
3. A morfoloxía
 - 3.1.- Declinacións
 - Terceira declinación e cuarta declinacións.
 - Indefinidos e interrogativos
 - 3.2.- Conxugación.
 - Infinitivo.

- Subxuntivo.
- 4. A sintaxe.
- 4.1.- Sintaxe da oración simple.
 - Infinitivo adnominal.
 - Uso das negacións.
 - Expresión da instrumentalidade.
 - Valores da voz pasiva.
 - A interrogación directa.
- 4.2.- A oración composta.
 - Completivas de infinitivo e interrogativas indirectas.
 - Outras oracións subordinadas con indicativo.
- b) A INTERPRETACIÓN DOS TEXTOS LATINOS:
 - Traducción directa dos textos facendo uso dos aspectos gramaticais e do léxico coñecidos polo alumno.
 - Profundización na análise de textos.
 - Introducción no uso do dicionario.
- c) O LÉXICO LATINO E A SÚA EVOLUCIÓN:
 - Campos semánticos:
 - Nomes de:
 - capacidades psíquicas.
 - partes do corpo e de enfermidades.
 - realidades míticas.
 - axentes, actividades e cultos relixiosos.
 - Adxectivos de:
 - cualidades relixiosas e intelectivas.
 - cualidades intelectivas.
 - estado físico e situación.
 - Verbos e expresións de obriga, necesidade e posibilidade.
 - Verbos de dicción, interrogación e dúbida.
 - Derivación do léxico latino nas linguas modernas.
- d) ROMA E O SEU LEGADO:
 - O dereito romano.
 - A conquista de Hispania e súa romanización.
 - A Hispania romana: economía, arte e cultura.
 - Roma e Europa.
 - O latín e a tradición clásica.

3. Estándares de aprendizaxe.

a) Criterios relativos ao bloque temático de "Lingua latina"

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Le con soltura textos latinos.	executar unha lectura fluída do latín.
2	Recoñece e utiliza os diferentes signos do sistema ortográfico.	Designar e manexar os signos ortográficos (alfabeto, acentuación, signos de puntuación).
3	Transcribe fonolóxicamente textos latinos.	Distinguir entre a lectura escolar e a pronunciación real.
4	Recoñece o reflexo do alfabeto latino nos alfabetos modernos.	Establecer relacións derivativas entre alfabetos.
5	Transcribe ao galego e ao castelán vocablos latinos que teñan un derivado nesas linguas e que se axusten ás normas regulares de transcripción.	Asociar vocabulario latino cos cultismos do galego e do castelán.
6	Reconstrúe os paradigmas básicos da flexión nominal, pronominal e verbal a partir de palabras que aparezan nun texto.	Adquirir as nocións morfolóxicas elementais que permitan iniciarse no manexo da lingua latina.
7	Recoñece en textos as funcións dos casos nos que se manifestan os substantivos e os pronomes que aparecen no texto.	Comprender o funcionamento da oración simple.
8	Identifica en textos os indicadores básicos da coordinación e da subordinación.	Coñecer as estruturas oracionais compostas.
9	Relaciona os elementos morfolóxicos e sintácticos do latín coa estrutura gramatical doutras linguas que o alumno coñeza	Establecer comparacións entre a gramática latina e outras gramáticas xa coñecidas, coa finalidade de que a memorización das regras teña un carácter comprensivo e non só repetitivo.
10	Identifica as grandes coordenadas espaciotemporais da lingua latina, e aprecia a orixe e influencias mutuas entre esta e outras linguas modernas coñecidas polo alumno. ----- Elabora mapas e relaciona familias léxicas entre as linguas por el coñecidas, establecendo paralelismos, diferencias e posibles influencias.	Situar a lingua latina clásica tanto espacial como temporalmente, e establecer relacións históricas relativas á súa orixe e as súas influencias respecto a outras linguas da familia indoeuropea.

b) *Criterios relativos ao bloque temático "A interpretación dos textos"*

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Verte á lingua materna textos elementais sen auxilio do dicionario e a partir do vocabulario básico manexado nos textos das actividades.	Comprender un texto de dificultade mínima e traducilo á lingua galega ou á lingua castelá.
2	Resume textos adaptados, elaborando esquemas básicos do seu contido e diferenciando as ideas principais das secundarias.	Asimilar a intención comunicativa que teñan os textos máis alá do significado li-teral de cada oración.
3	Parafrasea o contido duns textos breves orixinais, deducindo o significado das palabras descoñecidas a partir do contexto inmediato e da relación que esas palabras poidan manter con outras da súa mesma familia etimolóxica.	Dominar o vocabulario básico visto na clase e ser capaz de deducir significados.
4	Transforma, de acordo cunhas pautas prefixadas, a estrutura formal de textos breves escritos en latín.	Asimilar os coñecementos lingüísticos sobre os aspectos morfolóxicos e sintácticos da lingua latina.

c) *Criterios relativos ao bloque temático "O léxico latino e a súa evolución"*

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Identifica os cultismos existentes nun texto da lingua materna e deduce o seu significado a partir do significado da palabra latina da que derivan.	Recoñecer a orixe latina do léxico galego e castelán.
2	Recoñece nun texto as palabras que teñen relación etimolóxica coa lingua materna, e explica a súa evolución se-mántica.	Relacionar os diferentes temas latinos cos cultismos do galego e do castelán, e tamén recoñecer os significados de tales cultismos.
3	Recoñece en palabras de textos latinos algúns dos prefixos e sufixos máis productivos da lingua latina e identifica a regras derivativas que operan na formación desas palabras.	Adquirir as nocións morfolóxicas elementais que permiten iniciarse no manexo da lingua latina.

d) *Criterios relativos ao bloque temático "Roma e o seu legado"*

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
	Ubica espacial e temporalmente os acon-	Situar xeográfica e historicamente fei-

1	tecementos e procesos máis relevantes da historia de Roma.	tos significativos da civilización romana.
2	Analiza aspectos definitorios das distintas épocas da historia de Roma, establecendo unha comparanza entre elas, que permita apreciar as permanencias e os cambios.	Recoñecer e valorar o proceso de cambio histórico a partir do estudo das diferencias e analoxías entre distintos momentos da historia de Roma.
3	Recoñece, situar no tempo e describe as manifestacións culturais básicas da civilización romana, analizando as súas relacións co contexto histórico e ponderando a súa aportación á cultura humana universal.	Citar e glosar, con precisión cronolóxica, manifestacións culturais de diverso tipo, explicando a súa relación coa situación histórica na que foron creadas e valorando a súa compoñente de universalidade.
4	Obtén, a partir de fontes antigas e modernas de diversa índole, información sobre temas monográficos, e comunica de forma coherente e organizada o resultado de tal investigación.	Recopilar información, organizar datos, e expór correctamente por escrito as conclusións obtidas.
5	Identifica e describe as principais formas de organización de exercicio do poder en Roma, valorando a importancia relativa de cada unha delas como marco para o desenvolvemento da igualdade social e da liberdade individual.	Facer unha análise comparativa das institucións existentes en Roma, e relacionar coherentemente tales realidades cos distintos intereses sociais.
6	Interpreta o contido dunha obra teatral romana relacionandoo coas estruturas desa forma literaria e cos procedementos utilizados.	Ler e analizar unha comedia latina, recoñecer a súa estrutura e de estudar os procedementos técnicos que as caracterizan.
7	Establece relacións entre unha obra de arte representativa e o marco socio-cultural no que se produciu.	Comprender a arte clásica como un produto cultural situada nun contexto socio-histórico determinado.
8	Descobre na cultura occidental a pervivencia de elementos do dereito romano.	Descubrir a pervivencia do dereito romano na tradición legislativa da cultura occidental.
9	Recoñece no mundo actual a pervivencia dos elementos socio-culturais da civilización romana.	Identificar os elementos socio-culturais romanos que perviven no mundo actual.

4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

Competencia clave	Partes do currículo que contribúen ao desenvolvemento destas competencias
Comunicación lingüística (CCL)	Esta competencia ten unha presenza central na material, dado que o obxectivo central do estudo da lingua grega é favorecer o maior coñecemento e dominio das linguas propias.
Conciencia e expresións culturais (CCEC)	Esta competencia está particularmente presente no estudo da literatura grega e das diversas manifestacións culturais da Roma antiga. O coñecemento destes aspectos da cultura grega, lévanos a consideralas como parte do patrimonio dos pobos e a apreciar dun xeito especial aquelas que están dentro do noso contexto.
Aprender a aprender (CAA)	Esta competencia está impulsada de modo particular pola práctica da tradución que, non só constitúe por si mesma un importante exercicio intelectual, senón que ao mesmo tempo estimula a memoria, a lóxica de pensamento e os hábitos de disciplina no estudo.
Competencias sociais e cívicas (CSC)	Estas competencias poden traballarse particularmente nos bloques referidos á civilización grega. A vida político-social préstase sempre á valoración e á comparación co mundo actual, salientando semellanzas e diferenzas, e fomentando un xuízo crítico da realidade. Deste xeito, cobran nova forza conceptos como democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e diversidade.
Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)	Esta competencia estará presente sobre todo cando, nos bloques de contidos non lingüísticos, aproveitamos a metodoloxía do traballo en grupo. Esta forma de actividade colaborativa exige que o alumno materialice de un modo práctico as súas ideas e as execute conforme a un proxecto previamente deseñado.
Dixital (CD)	En todas as actividades o alumnado deberá localizar determinadas informacións a través do uso das TIC. O proceso de procura de información na rede, a súa selección crítica e a súa utilización, deberán servir para programar traballos colaborativos e producir novos materiais.
Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía CMCT	Esta competencia pode traballarse nos temas de cultura e civilización gregas e nas epígrafes referidas á localización xeográfica e temporal.

5. Avaliación e cualificación do alumnado.

5.1. Tipos de avaliación.

No desenvolvemento da materia *Latín I*, a avaliación debe traballarse no conxunto dos elementos que o conforman. A avaliación forma parte dun todo no que as distintas partes están interrelacionadas e debe contribuír á consecución dos obxectivos propostos para Latín.

A avaliación ten que ser cualitativa e normativa, ademais de sumativa, coa finalidade de coñecer como se vai desenvolvendo o proceso de ensinanza-aprendizaxe e de reconducilo se fose preciso.

Para ter en conta os diferentes componentes do currículo será necesario poñer, deseñar e realizar as actividades axeitadas que lle permitan ó alumnado e ao profesorado obter datos suficientes e fidedignos sobre o avance do proceso de ensinanza -aprendizaxe que se produce en cada unidade didáctica, o que favorecerá a avaliación, a autoavaliación e conseguir estratexias que permitan superar, de maneira autónoma ou con axuda, as dificultades.

5.2. Instrumentos de avaliación.

Como técnica fundamental para a avaliación nesta materia, que non é lingua instrumental, podemos destacar a análise da realización de actividades.

Mediante a análise dos traballos ou tarefas de clase de distinto tipo (individuais, en pequeno grupo ou en gran grupo; elaboradas na aula, parte na aula e parte fóra dela ou realizadas enteiramente fóra da aula) o profesorado pode comprobar e tomar datos do proceso que o alumnado está seguindo na aprendizaxe do latín.

Outras técnicas como os exames, as probas obxectivas, etc. non deben ser rexeitadas porque son útiles para a avaliación normativa, pero deben utilizarse como unha actividade máis no proceso de aprendizaxe sabendo que a súa finalidade é comprobar e mellorar tal proceso, ó mesmo tempo, debido ó carácter propedéutico que en boa medida se lle atribúe ó bacharelato, o alumnado precisa un certo hábito neste tipo de técnicas.

5.3. Criterios básicos de cualificación final.

Para cada avaliación, o alumno deberá facer unha proba escrita. A nota da avaliación coincidirá precisamente coa calificación obtida nesa proba.

Resulta imprescindible, para superar o curso, conseguir unha nota igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións; se o alumno non alcanzase esa calificación nas probas ordinarias, terá ao longo do curso diversas oportunidades extraordinarias para poder superar esa parte da materia suspensa.

A cualificación final sairá da media aritmética dos parciais aprobados, sen menoscabo de que poida haber unha suma de puntos por méritos contraídos nas diversas actividades de clase; en ningún caso a nota final vai ser inferior á

mencionada media aritmética.

As probas escritas que se fagan en cada avaliación constarán de tres partes:

- Lingua latina: 3 puntos.
- Interpretación dos textos: 3 puntos.
- O léxico: 2 puntos.
- Cultura (Roma e o seu legado): 2 puntos

A proba considerárase aprobada só cando se obteña una calificación igual ou superior ao 50% en cada un dos apartados (é dicir, mínimo de 1,5 - 1,5 - 1 - 1).

5.4. A recuperación.

Dado o carácter progresivo da asignatura, o alumno que suspenda algunha avaliación poderá recuperala de maneira automática suerando a avaliación seguinte.

Como actividades de reforzo, programamos un conxunto de exercicios abundantes e variados, suficientes para afianzar os contidos lingüísticos (morfo – sintaxe), léxicos e culturais dende un nivel básico e xeral. Para os alumnos con problemas de asimilación de contidos deben prepararse exercicios de dificultade graduada para os temas lingüísticos e léxicos. Para os temas de cultura farán breves lecturas, traballos e esquemas, sempre controlados polo profesor.

Igualmente, ao longo do curso, realizaremos en cada momento as adaptacións precisas que se requiran, despois de ir vendo que é o que o alumno non entende ou non consegue ver. Tamén faremos unha adaptación dos contidos máis problemáticos, e comprobamos mediante probas cales foron os obxectivos acadados e cales deben ser mellorados.

5.5. Recuperación da materia pendente.

No que se refire á organización das actividades de seguimento, avaliación e recuperación da materia pendente de 1º de Bacharelato, decidimos dividir a asignatura en dúas partes, coa finalidade de facilitarlles aos alumnos o proceso de recuperación. A proba (de carácter voluntario) correspondente á primeira parte terá lugar no mes de xaneiro, e comprenderá os contidos que a programación ordinaria do curso ten previsto para as dúas primeiras avaliacións. No mes de maio, deberáse realizar a proba correspondente á materia restante, o ben da totalidade no caso de non ter superado o primeiro parcial (ou de querer presentarse a un único exame). Na nota final dos alumnos que elixan a opción de examinarse en dous parciais, a primeira proba valerá o 60% e a segunda o 40%.

Como actividade de reforzo, o departamento recomenda a repetición das actividades propostas no libro de texto, e ademais facilitamos ao alumno que así o requira outros exercicios de dificultade similar. Ademais proporcionamos modelos de exercicios e estamos a disposición deles para resolver dúbidas concretas.

V. PROGRAMACIÓN DE *LATÍN II* (Segundo de Bacharelato)

1. Obxectivos.

a) Prioritarios:

1º) Iniciar na lectura, interpretación e tradución de textos de dificultade progresiva, utilizando, para este fin, o coñecemento dos elementos morfolóxicos, sintácticos e léxicos básicos da lingua latina.

2º) Recoñecer elementos da lingua latina que evolucionaron ou que permanecen nas nosas linguas e aprecialos como clave para a súa interpretación.

3º) Reflexionar sobre os elementos substanciais que conforman as linguas e recoñecer compoñentes significativos da flexión nominal, pronominal e verbal latina nas linguas modernas derivadas do latín ou influídas por el.

b) Complementarios:

4º) Achegarse a textos latinos diversos, orixinais, adaptados e traducidos, mediante unha lectura comprensiva e distinguir as súas características esenciais e o xénero literario ao que pertencen.

5º) Identificar e valorar as principais achegas da civilización romana no noso contorno e apreciar a lingua latina como instrumento transmisor de cultura.

6º) Buscar información sobre aspectos relevantes da civilización romana, indagando en documentos e en fontes variadas, analízalos criticamente e constatar a súa presenza ao longo da historia.

7º) Valorar a contribución do mundo romano na súa calidade de sistema integrador de diferentes correntes de pensamento e actitudes (éticas e estéticas) que conforman o ámbito cultural europeo

2. Os contidos.

2.1. Contidos programados.

A) *Lingua Latina*.

a) Contidos conceptuais.

1. Morfoloxía: A flexión nominal e verbal. As súas particularidades.

-Revisión da flexión nominal e pronominal. Formas menos usuais e irregulares.

-Revisión da flexión verbal regular. Verbos irregulares e defectivos. Formas nominais do verbo.

2. Sintaxe:

-Afondamento no estudo da sintaxe casual.

-A oración composta.

- A subordinación: substantiva, adxectiva e adverbial; uso das partículas subordinantes máis frecuentes. Construcións de participio e de infinitivo.

b) Contidos procedementais.

- Recoñecemento de formas nominais e verbais que se aparten dos modelos vistos no nivel elemental e identificación das peculiaridades que nelas aparecen.

- Recoñecemento de calquera particularidade mediante a comparación deste tipo de fenómenos cos que se dan noutras linguas.

- Deducción dos elementos lingüísticos novos a partir dos xa coñecidos.

- Análise morfosintáctica de textos identificando a conexión de oracións, e establecendo relacións con outras linguas.

c) Contidos actitudinais.

- Valoración da influencia do latín nas linguas modernas.

- Valoración das aportacións da lingua laltina á mellor comprensión da lingua propia.

- Superación das dificultades de comprensión a tódolos niveis que poidan presentar os textos que manexan.

B) A interpretación dos textos.

a) Contidos conceptuais.

- Lectura comprensiva e tradución de textos latinos achegándose ao seu contexto social, cultural e histórico.
- Lectura e comentario de obras e fragmentos latinos traducidos relacionados cos diversos xéneros literarios asimilando as súas características formais.

b) Contidos procedementais.

- Traducción e interpretación de textos de gradual complexidade e relativa extensión, correspondentes á prosa histórica, á prosa filosófica e á poesía dramática, e recoñecemento das estruturas que as caracterizan.
- Comentario formal e conceptual de textos literarios e filosóficos orixinais.
- Análise morfosintáctica de textos traducidos.
- Comparación das estruturas morfosintácticas do latín coas estruturas doutras linguas do currículo, en especial coas nosas linguas.

c) Contidos actitudinais.

- Interese por coñecer-lo sistema de valores da civilización romana formándose unha opinión sobre eles, especialmente sobre a súa vixencia no mundo actual.

C) O léxico latino e a súa evolución.

a) Contidos conceptuais.

- Formación de palabras latinas. Composición e derivación. Compoñentes etimolóxicos no léxico das linguas romances.
- Vocabulario específico de orixe grecolatina usual nas disciplinas que se estudan no bacharelato.
- Expresións latinas incorporadas á linguaxe culta.

b) Contidos procedementais.

- Identificación, nos termos latinos, dos elementos que forman unha palabra.
- Recoñecemento dos termos da lingua galega e castelá que proceden do latín

e xustificación da evolución fonética ou semántica que experimentaron.

- Identificación dos diferentes termos dunha mesma familia e dos derivados da mesma nas linguas coñecidas.

- Uso correcto do dicionario.

c)Contidos actitudinais.

- Valoración da importancia da adquisición de novos termos latinos para ampliar a competencia lingüística propia e para mellorar a interpretación de textos latinos.

D) Roma e o seu legado.

a) Contidos conceptuais.

- Transmisión da literatura clásica.

- Os xéneros literarios latinos e a súa influencia nas manifestacións posteriores artísticas e literarias con especial referencia á cultura galega.

- A romanización da Gallaecia. Vestixios en xacementos arqueolóxicos e museos.

b)Contidos procedementais.

- Identificación dalgúns aspectos relevantes da Roma antiga que perviven no mundo actual.

- Manexo de fontes de diversa índole, restos arqueolóxicos, inscricións, índices, léxicos, artigos específicos, etc. para realizar traballos de investigación sinxelos.

- Identificación e delimitación dos aspectos culturais do mundo romano en temas de carácter literario e filosófico.

c)Contidos actitudinais.

- Toma de conciencia da importancia do legado da cultura clásica no mundo actual.

2.2. Contidos mínimos.

A) LINGUA LATINA:

1. Morfoloxía: A flexión nominal e verbal. As súas particularidades.

-Revisión da flexión nominal e pronominal. Formas irregulares.

-Revisión da flexión verbal regular. Verbos irregulares e defectivos. Formas nominais do verbo.

2. Sintaxe:

-Afondamento no estudo da sintaxe casual.

-A oración composta.

- A subordinación: substantiva, adxectiva e adverbial; uso das partículas subordinantes máis frecuentes. Construcións de participio e de infinitivo.

B) A INTERPRETACIÓN DOS TEXTOS LATINOS:

- Lectura comprensiva e tradución de textos latinos achegándose ao seu contexto social, cultural e histórico.

-Lectura e comentario de obras e fragmentos latinos traducidos relacionados cos diversos xéneros literarios asimilando as súas características formais.

C) O LÉXICO LATINO E A SÚA EVOLUCIÓN:

- Vocabulario básico e de nova adquisición.

- Formación de palabras latinas. Composición e derivación. Compoñentes etimolóxicos no léxico das linguas romances.

-Vocabulario específico de orixe grecolatina usual nas disciplinas que se estudan no bacharelato.

-Expresións latinas incorporadas á linguaxe culta.

D) ROMA E O SEU LEGADO:

-Transmisión da literatura clásica.

-Os xéneros literarios latinos e a súa influencia nas manifestacións posteriores artísticas e literarias con especial referencia á cultura galega.

-A romanización da Gallaecia. Vestixios en xacementos arqueolóxicos e museos.

2.3. Temporalización dos contidos.

A. Primeira avaliación.

- a) Lingua latina.
 - 1. Morfoloxía: repaso da flexión nominal e verbal.
 - 2. Sintaxe: función das palabras dentro da frase.
- b) Interpretación dos textos latinos: traducción, comentario e análise de textos adaptados.
- c) O léxico e a súa evolución: vocabulario de nova adquisición relacionado cos textos.
- d) Roma e o seu legado:
 - Transmisión da literatura clásica.

B. Segunda avaliación.

- a) Lingua latina.
 - 1. Morfoloxía: particularidades da flexión nominal.
 - 2. Sintaxe: a subordinación.
- b) Interpretación dos textos latinos: traducción, comentario e análise de textos de Eutropio.
- c) O léxico latino e a súa evolución:
 - Vocabulario de nova adquisición relacionado cos textos.
 - Derivación e composición.
- d) Roma e o seu legado:
 - Os xéneros literarios latinos e a súa influencia nas manifestacións posteriores artísticas e literarias con especial referencia á cultura galega.

C. Terceira avaliación.

- a) Lingua latina.
 - 1. Morfoloxía: particularidades da flexión verbal.
 - 2. Sintaxe: valores dos tempos e dos modos verbais.
- b) Interpretación dos textos latinos: traducción, comentario e análise de textos de Fedro.
- c) O léxico e a súa evolución:
 - Vocabulario de nova adquisición relacionado cos textos.
 - As conexións etimolóxicas co léxico actual nas linguas do currículo.
- d) Roma e o seu legado:
 - A romanización da Gallaecia. Vestixios en xacementos arqueolóxicos e museos.

3. Estándares de aprendizaxe.

a) Criterios relativos ao bloque temático de "Lingua latina"

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Recoñece formas nominais e verbais que se aparten dos modelos vistos no nivel elemental e identificar as peculiaridades que nelas aparecen.	Completar o nivel de coñecemento da lingua latina adquirido no curso anterior mediante o estudo das irregularidades morfolóxicas de maior frecuencia.
2	Analiza en textos orixinais os elementos da da sintaxe da subordinación.	Completando o nivel de coñecemento adquirido no curso anterior mediante o estudo dos procedementos máis habituais de subordinación propios da lingua latina.
	Analiza as relacións entre os elementos morfosintácticos do latín e establece comparacións entre a estrutura morfosintáctica desta lingua e a das outras linguas do currículo, especialmente galego e castelán	Realizar análises morfosintácticas de textos orixinais de dificultade progresiva e recoñecer as variantes e coincidencias respecto doutras linguas coñecidas.

b) Criterios relativos ao bloque temático "A interpretación dos textos"

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Pasa á lingua materna, parcial ou totalmente, e de modo coherente, textos latinos de certa complexidade, e que pertencen a diversos xéneros literarios. <hr/> Combina, na práctica da tradución, a fidelidade coa corrección no estilo, facendo un adecuado uso do dicionario.	Ler de maneira comprensiva textos latinos orixinais de baixa dificultade
2	Realiza comentarios de textos traducidos, analiza as estruturas e trazos literarios deles e recoñece o papel da literatura clásica nas literaturas occidentais. O comentario versará sobre textos con sentido completo de diversos xéneros literarios.	Identificar os elementos esenciais dun texto literario, formais e de contido, e recoñecer os diversos xéneros polos seus trazos diferenciadores.

c) Criterios relativos ao bloque temático "O léxico latino e a súa evolución"

N1.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO

1	Identifica os cultismos existentes nun texto da lingua materna e deduce o seu significado a partir do significado da palabra latina da que derivan.	Recoñecer a orixe latina do léxico galego e castelán.
2	Recoñece nun texto as palabras que teñen relación etimolóxica coa lingua materna, e explica a súa evolución semántica.	Relacionar os diferentes temas latinos cos cultismos do galego e do castelán, e tamén recoñecer os significados de tales cultismos.
3	Compara o léxico latino co de outras linguas que coñeza o alumno, e deduce regras básicas de derivación e de composición.	Adquirir as nocións léxicas elementais que permiten iniciarse no manexo da lingua latina.

d) *Criterios relativos ao bloque temático "Roma e o seu legado"*

Nº.	ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	CRITERIO
1	Planifica e realiza traballos monográficos manexando fontes de diversos tipos (restos arqueolóxicos, inscricións, índices, léxicos, traballos específicos, etc.) e utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación como ferramenta de organización e comunicación dos resultados.	Recopilar e sistematizar información e expresar correctamente por escrito as conclusións obtidas
2	Le obras da literatura latina traducidas. Pode tratarse de obras completas, traducidas ou adaptadas ao nivel de bacharelato, ou ben de antoloxías dunha única ou varias autorías ou que se articulen ao redor de temas concretos.	Capta a mensaxe contida nunha obra, as claves do xénero e o seu contexto histórico.
3	Integra en temas interdisciplinares os coñecementos adquiridos, comparando a antigüidade romana con outras épocas, sobre todo coa actual.	Identificar os elementos socio-culturais romanos que perviven no mundo actual.

4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

Competencia clave	Partes do currículo que contribúen ao desenvolvemento destas competencias
Comunicación linguística (CCL)	Esta competencia ten unha presenza central na material, dado que o obxectivo central do estudo da lingua grega é favorecer o maior coñecemento e dominio das linguas propias.
Conciencia e expresións culturais (CCEC)	Esta competencia está particularmente presente no estudo da literatura grega e das diversas manifestacións culturais da Roma antiga. O coñecemento destes aspectos da cultura grega, lévanos a consideralas como parte do patrimonio dos pobos e a apreciar dun xeito especial aquelas que están dentro do noso contexto.
Aprender a aprender (CAA)	Esta competencia está impulsada de modo particular pola práctica da tradución que, non só constitúe por si mesma un importante exercicio intelectual, senón que ao mesmo tempo estimula a memoria, a lóxica de pensamento e os hábitos de disciplina no estudo.
Competencias sociais e cívicas (CSC)	Estas competencias poden traballarse particularmente nos bloques referidos á civilización grega. A vida político-social préstase sempre á valoración e á comparación co mundo actual, salientando semellanzas e diferenzas, e fomentando un xuízo crítico da realidade. Deste xeito, cobran nova forza conceptos como democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e diversidade.
Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)	Esta competencia estará presente sobre todo cando, nos bloques de contidos non lingüísticos, aproveitamos a metodoloxía do traballo en grupo. Esta forma de actividade colaborativa exige que o alumno materialice de un modo práctico as súas ideas e as execute conforme a un proxecto previamente deseñado.
Dixital (CD)	En todas as actividades o alumnado deberá localizar determinadas informacións a través do uso das TIC. O proceso de procura de información na rede, a súa selección crítica e a súa utilización, deberán servir para programar traballos colaborativos e producir novos materiais.
Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía CMCT	Esta competencia pode traballarse nos temas de cultura e civilización gregas e nas epígrafes referidas á localización xeográfica e temporal.

5. Avaliación e recuperación.

5.1. Tipos de avaliación.

Ao igual que no curso anterior, a avaliación forma parte dun todo no que as distintas partes están interrelacionadas e debe contribuír á consecución dos obxectivos. Para ter en conta os diferentes compoñentes do currículo será elaborar as actividades axeitadas que nos permitan obter datos suficientes sobre o avance do proceso de ensinanza -aprendizaxe que se produce en cada unidade didáctica.

5.2. Instrumentos de avaliación.

A nosa técnica fundamental para a avaliación neste curso, no que sempre contamos con moi poucos alumnos, segue sendo a análise da realización de actividades, que é o mellor medio de comprobar o proceso que o alumnado está seguindo na aprendizaxe da asignatura. Con todo, tampouco rexeitamos o uso de outras técnicas como os exames e as probas obxectivas, utilizándoas sempre como unha actividade máis no proceso de aprendizaxe.

5.3. Criterios básicos de cualificación final.

Para cada avaliación, o alumno deberá facer unha proba escrita. A nota da avaliación coincidirá precisamente coa cualificación obtida nesa proba.

Resulta imprescindible, para superar o curso, conseguir unha nota igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións; se o alumno non alcanzase esa cualificación nas probas ordinarias, terá ao longo do curso diversas oportunidades extraordinarias para poder superar esa parte da materia suspensa.

A cualificación final sairá da media aritmética dos parciais aprobados, sen menoscabo de que poida haber unha suma de puntos por méritos contraídos nas diversas actividades de clase; en ningún caso a nota final vai ser inferior á mencionada media aritmética.

As probas escritas que se fagan en cada avaliación constarán de tres partes:

- Lingua latina: 3 puntos.
- Interpretación dos textos: 5 puntos.
- O léxico: 1 punto.
- Cultura (Roma e o seu legado): 1 punto.

A proba considerárase aprobada só cando se obteña una cualificación igual ou superior ao 50% en cada un dos apartados (é dicir, mínimo de 1,5 - 2,5 - 0,5 - 0,5).

5.4. A recuperación.

Dado o carácter progresivo da asignatura, o alumno que suspenda algunha avaliación poderá recuperala de maneira automática suerando a avaliación seguinte.

Para os alumnos con problemas de asimilación de contidos deben prepararse exercicios de dificultade graduada para os temas lingüísticos e léxicos. Tamén faremos unha adaptación dos contidos máis problemáticos, e comprobamos mediante probas cales foron os obxectivos acadados e cales deben ser mellorados.

VI. METODOLOXÍA E RECURSOS DIDÁCTICOS.

1. Metodoloxía.

Os principios xerais da aprendizaxe significativa e, en particular, a distinta forma de aprende-los tres tipos de contidos condicionan a metodoloxía que se aplique nesta materia.

O alumnado que chega ao Bacharelato non recibiu, en principio, ningún coñecemento da lingua latina. Agárdase, eso si, que teña un dominio suficiente da súa propia lingua que lle permita profundar no coñecemento doutra partindo do da propia.

Dun xeito interactivo, o estudio do latín halle permitir ós alumnos un coñecemento cada vez máis aproximado desta materia e ó mesmo tempo han perfecciona-lo coñecemento da propia lingua de maneira autónoma máis alá destes anos escolares.

O enfoque que se lle ha dar á ensinanza-aprendizaxe do latín non pode ser o de estudar o latín polo latín, que, como tal lingua, xa non se fala; pero atópase viva na lingua do alumnado e, desde este punto de vista, debe ser totalmente funcional. Este enfoque funcional debe permitir, no Bacharelato, deseñar unha actividade didáctica baseada na combinación da exposición e da indagación.

Nesta etapa educativa o alumnado está nunha etapa psicoevolutiva que lle permite unha maior concentración e abstracción. A exposición pode, consecuentemente, ter unha presenza maior ca na ESO xa que os alumnos e deben adquirir contidos conceptuais máis complexos nun tempo máis breve, capacidade que mellorará notablemente co traballo de análise da exposición. Mediante a exposición o profesor presenta un contido explícitamente organizado na súa forma final. Para que o alumno o asimile a explicación debe incluír unha introducción motivadora e orientadora que lle permita tomar conciencia dos seus coñecementos previos sobre o contido principal da exposición, seguida dunha presentación estruturada das ideas do tema -acompañada das pausas e breves resumos necesarios para que os alumnos tomen notas, intelixibles e organizadas, e poidan interactuar co profesor matizando a súa comprensión dos conceptos- e dunha síntese final.

No canto de recibir a información elaborada, como no caso da exposición do profesor, mediante a indagación o alumnado debe reorganizala, construíndo así o seu propio coñecemento. As actividades de indagación e busca de información son esenciais á hora de desenvolver estratexias de aprendizaxe autónoma, razón pola que non deben ser descartadas en favor da exposición da información polos profesores. Os alumnos deben ser conscientes das opcións que han tomar en cada caso, segundo que a toma de notas demande unha reorganización posterior dos contidos ou unha síntese, ampliación, análise, etc., dos mesmos en función, tamén, de que se trate de contidos previamente adquiridos ou de novos contidos.

A interpretación dos textos require uns coñecementos explícitos de natureza lingüística. Estes coñecementos non deben adquirirse por simple memorización e identificación de conceptos e de definicións lingüísticas, senón mediante estratexias de indagación. O profesor debe crear estas situacións de aprendizaxe, é dicir, situacións concretas de lingua que o alumnado deberá analizar e comentar e, ó fío destas actividades, reflexionar sobre os compoñentes de natureza lingüística.

Esta reflexión sobre o texto debe partir da consideración do mesmo como unha unidade de sentido, por esto ten que ser coherente no seu significado e as actividades deben deseñarse de forma que permitan a reflexión sobre cada unha das súas partes e sobre a conexión entre elas.

Ao mesmo tempo, as actividades deben planificarse de xeito que permitan, por un lado, a análise dos elementos morfosintácticos non en si mesmos, senón en función da súa aplicación en unidades superiores (parágrafo, texto) e, polo outro, a reflexión sobre os elementos léxico-semánticos encamiñada a conseguir un maior enriquecemento do léxico persoal, en especial o científico e o técnico que nesta etapa, debido á maior complexidade das materias do currículo, os alumnos deben coñecer, aprender e usar de maneira correcta e axeitada.

A reflexión lingüística debe prestar atención ás interferencias fonéticas, morfosintácticas e léxicas que se producen entre as dúas linguas en contacto da nosa comunidade e ós conflitos que se derivan deste contacto. Para isto deben deseñarse algunhas actividades que lle permitan ao alumnado, a través da reflexión sobre a lingua latina, comprender e conceptualizar aspectos da diversidade lingüística, recoñecer e analiza-las interferencias lingüísticas que se producen nos falantes e, polo tanto, perfecciona-los seus coñecementos sobre as estruturas morfosintácticas do galego e do castelán e enriquece-lo léxico propio de cada lingua, ó mesmo tempo que fortalece actitudes de respecto, de tolerancia, de eliminación de posibles prexuízos etc. con respecto ós falantes e ás linguas.

A reflexión sobre a lingua debe partir do texto e rematar no texto, considerado como a unidade lingüística máis complexa, dentro da cal se atopan as outras unidades lingüísticas (oración, cláusula, frase ou sintagma, palabra, morfema, fonema). A combinación da exposición e da indagación, así como a secuencia e o deseño de actividades motivadoras, interesantes e concretas, permitirán ó alumnado descubrir o artellameento desta unidade supraoracional que é o texto e conseguir unha mellor competencia tanto no que se refire á comprensión como á expresión.

A selección de textos sobre os que se traballe ha abrangue-la máis ampla variedade de situacións; debe adecuarse ó alumnado dende a perspectiva da súa bagaxe cultural, das súas necesidades académicas, dos seus intereses e de fomentalo seu espírito crítico.

A indagación será idónea para que os alumnos reflexionen sobre os distintos elementos lingüísticos e non lingüísticos que compoñen o texto a través dos que

poderán descubri-la estrutura, a función que cada elemento ten no texto, a relación entre os distintos elementos, a súa presenza noutros textos, e establecer relacións entre texto e contexto, o que implica a planificación de actividades que permiten insistir en determinados procedementos tales como identificación, traducción, análise, recoñecemento, deducción, observación, manexo de diversas fontes e outros como debates, exposicións, consultas, investigacións, lecturas, reflexións, etc., subordinados á lectura do texto .

2. Recursos didácticos.

O material didáctico básico en ambos cursos é o libro de texto que o propio Departamento de Grego edita para uso interno no propio centro. Trátase dun proxecto que nos está dando excelentes resultados académicos, tal e como pode comprobarse nas calificacións que os nosos alumnos de segundo curso veñen obtendo estes últimos anos na as probas de selectividade.

No primeiro curso, os criterios empregados para a organización das unidades teñen en conta a lóxica da disciplina, o proceso evolutivo dos alumnos e os seus coñecementos previos, ademais dunha aproximación ás súas necesidades e intereses.

Como eixo vertebrador dos contidos pártese de áreas temáticas relacionadas coa vida dos antigos romanos. Comézase por temas próximos como a vivenda, a familia, as viaxes,etc., para chegar a outros de interese máis xeral (xustiza, política, educación, relixión,etc.). Dos temas propostos derívanse contextos situacionais nos que se producen distintos tipos de interacción e formas discursivas de distinta natureza (narración, diálogo, argumentación,etc.). Para a selección das situacións de comunicación de cada unidade tivéronse un conta dous criterios: atender á variedade de contextos relacionados co tipo de discurso de que se trate, e establecer unha conexión co bloque temático de Cultura romana. En cada unidade didáctica desenvólvese ademais un tema dos presentados no bloque de Cultura, en función da área coneptual que domine a unidade.

O libro do segundo curso, contén igualmente unha organización progresiva dos textos en atención aos contidos, pero a concepción é un pouco distinta. O primeiro bloque está constituído por un conxunto de textos adaptados. O segundo bloque é unha selección de textos de orixinais de Eutropio, convenientemente anotados para facilitar a comprensión. O libro conta ademais cuns apéndices destinados á gramática, as etimoloxías e o vocabulario necesario para traducir os textos.

Estes materiais de carácter básico vense complementados cos materiais informáticos aos que facemos referencia no apartado relativo ao uso das TICs.

VII. OUTRAS CUESTIÓNS.

1. Medidas de atención á diversidade.

Todos sabemos que en cada grupo conviven múltiples mundos diferentes, coas súas preferencias, intereses, motivacións, etc., e que ademais presentan diferencias no proceso de aprendizaxe, pero isto é inherente ao ser humano. Sen embargo, atopámonos con alumnos e alumnas con dificultades de aprendizaxe (por limitacións persoais, polo ambiente socio-cultural, etc.) ou pertencentes a distintas culturas. A todos eles temos que ofrecerlles unha resposta que sirva:

1º.- para atender os seus intereses e necesidades.

2º.- para que acaden os obxectivos da materia.

Cada profesor, de xeito individual, poderá adaptar a súa programación a estes alumnos, tendo isto tamén en conta no momento da avaliación. Con todo, a decisión final destas adaptacións deberá ser tomada polo grupo de para que realmente sexan efectivas. O camiño a seguir sería:

- a) Coñecer a situación de partida dos alumnos antes de iniciar a secuencia de aprendizaxe.
- b) Facilitar a aprendizaxe significativa establecendo traballos que eles mesmos desenvolvan (consulta de material na biblioteca, ou doutros materiais que o centro teña).
- c) Diseñar actividades que axuden a crear hábitos e técnicas de estudio (aprender resumos, esquemas,...)
- d) Seleccionar contidos que se poidan tratar desde distintas áreas.
- e) Empregar os mesmos recursos didácticos en áreas distintas (enciclopedia, dicionarios, etc.).

2. A programación de temas transversais.

Tanto na etapa do Ensino Obrigatorio coma na do Bacharelato, temos que ter en conta a transversalidade, establecéndoa coma obxectivo e coma contido. O Currículo da ESO , establece que os Contidos Transversais teñen que estar presentes nas distintas áreas e materias.

A transversalidade é un xeito de aprender obxectivos e contidos diferentes daqueles ós que tradicionalmente se consideraban como tales nos planos de estudio. Estes implican unha nova concepción pedagóxica. É unha maneira de que a vida entre na aula.

No noso caso concreto fixaremos algúns que dunha maneira constante van rexer o noso labor diario. Serían:

- 1º.- Evitar o uso de substantivos e adxectivos que poidan ser usados con connotacións racistas.

- 2º.- Fomentar a comprensión e o respecto das diferentes culturas, partindo das nosas propias diferenzas (lingüísticas, cultura do interior fronte á da mariña, costumes...)
- 3º.- A educación moral e cívica será especificamente tratada nas unidades didácticas que estudan a organización xurídica e a organización política no mundo antigo.
- 4º.- A educación para a saúde e a calidade de vida tamén están tratadas especificamente nas unidades que tratan as viaxes e a medicina .

Para finalizar, debemos dicir que estes temas teñen que ser tratados desde o punto de vista dun ensino globalizador e interdisciplinar, non como un feito puramente anecdótico e desconectado do resto dos contidos; deben ser, ademais, compartidos por toda a comunidade escolar.

3. Actividades de contribución ao Proxecto TIC.

As TIC (Tecnoloxías da Información e da Comunicación) son un conxunto de servicios, redes, software e dispositivos que teñen como fin a mellora da calidade de vida das persoas dentro dun entorno e que se integran nun sistema de información interconectado e complementario.

É o que comunmente se denomina informática e encárgase do estudio, desenvolvemento, implementación, almacenamento e distribución da información mediante o uso de sistemas informáticos.

O uso das TIC representan un cambio moi importante na sociedade e polo tanto na educación, nas relación das persoas e na forma de difundir e xerar coñecementos. A primeira vantaxe das novas tecnoloxías é a de poñer á disposición de profesores e alumnos grandes cantidades de información que poden utilizar en varios canles sensoriais á vez.

Outra vantaxe das TIC é a de favorecer o desenvolvemento dalgunhas destrezas e habilidades, difíciles de acadar cos sistemas tradicionais. Son as habilidades que permiten buscar, seleccionar, organizar e manexar nova información. Permiten unha autonomía no proceso da aprendizaxe. Desenvolven a auto - estima, a motivación interna; disposición para aceptar e comprender múltiples puntos de vista; o respecto polos demais e polas súas opinións, etc.

De acordo con estes principios, propoñemos as seguintes actividades destinadas a incrementar o uso das TICs entre o noso alumnado:

- Polo menos, un dos temas culturais programados deberá ser exposto na clase por grupos de alumnos, utilizando a ferramenta informática do Powerpoint.

- Uso dos medios de comunicación especialmente Internet para a recollida de material e elaboración de traballos, tanto individuais como colectivos./ Saber buscar información tanto en enciclopedias como en Internet sobre temas e traballos propostos.

- Tamén os estudantes poden realizar en grupos proxectos, investigacións, exercicios aproveitando os recursos TIC do centro (ordenadores, contidos da rede e outros recursos de Internet) contando coa axuda do profesor que fará un seguimento das súas aprendizaxes.

4. Actividades de contribución ao Proxecto lingüístico.

O Proxecto lingüístico constitúe unha das prioridades do departamento, dado que entendemos que a faciliade lectora constitúe unha ferramenta básica de cara ao proceso de aprendizaxe e a formación do alumnado. Sen tales habilidade non é posible asimilar a información contida nos textos nin avaliala de modo crítico. A lectura estimula a creatividade e favorece o desenvolvemento da capacidade de abstracción. Cando esa lectura é realmente comprensiva, o individuo está en condicións de converter a información en coñecemento.

En consonancia coa importancia que lle concedemos a este ámbito da formación, propoñemos as seguintes actividades para os dous cursos de Bacharelato:

- Creación dun espazo na páxina web do departamento na que se dean a coñecer os recursos existentes na biblioteca relacionados coa nosa disciplina e onde se anuncien as novas adquisicións.

- Organizar unha visita á biblioteca do centro, para que o alumno tome contacto directo cos fondos bibliográficos relacionados coa nosa disciplina.

- Propoñer diversos traballos en grupo (un por trimestre en cada curso) que versen sobre diversos aspectos da cultura romana e que requiran a consulta de determinados recursos bibliográficos.

- Recomendar a lectura de algunhas obras literarias da Roma antiga.

5. Actividades complementarias e extraescolares.

A principal actividade extraescolar que levamos a cabo é a excursión a algún dos puntos da Península Ibérica con importantes restos arqueolóxicos de época romana (Mérida, Coímbra, Tarragona, Sevilla). Trátase de unha actividade que sempre nos permite visualizar varios dos temas culturais que previamente se traballaran na clase durante o curso.

No presente curso tentaremos sacar adiante a tan ansiada excursión a Grecia, en colaboración co I.B. Rosalía de Castro de Santiago.

6. Procedementos para avaliar a propia programación.

Tal e como se suxeriu no apartado dedicado á avaliación dos alumnos, esta actividade non pode restrinxirse a un xuízo numérico sobre os coñecementos do alumnado, senón que debe ter tamén a finalidade de coñecer como se vai desenvolvendo o proceso de ensinanza-aprendizaxe e de reconducilo se fose preciso.

Para ter en conta os diferentes compoñentes do currículo será necesario propoñer, deseñar e realizar as actividades axeitadas que lle permitan ao profesor obter datos suficientes e fidedignos sobre o avance do proceso de ensinanza-aprendizaxe que se produce en cada unidade didáctica, o que favorecerá tanto a autoavaliación do propio proceso como a consecución de estratexias que axuden a superar as dificultades.

Sería conveniente que o profesor utilizase estes mecanismos de maneira periódica, e que lle servisen non só para diagnosticar o grao de consecución dos obxectivos e de asimilación dos contidos (conceptuais, procedimentais e actitudinais), senón que tamén para averiguar outros aspectos non menos interesantes como a coherencia entre os obxectivos propostos e as posibilidades reais dos alumnos, a idoneidade e suficiencia das actividades propostas ou a adecuación das estratexias para crear un clima de confianza e respecto.

VIII. ADAPTACIÓNS DA PROGRAMACIÓN

1. As aprendizaxes imprescindibles non adquiridas no curso anterior.

A grande maioría das materias impartidas polo noso departamento no requiren que en cursos anteriores se tivese contacto con determinados contidos específicos. A Cultura Clásica de terceiro da ESO é unha materia de formación cultural moi xenérica sobre o mundo antigo e o acceso aos contidos non exige que o alumnado teña unha preparación previa especial. O Latín de cuarto da ESO ten como obxectivo prioritario a toma de contacto coa lingua e a cultura dos romanos, polo que o desenvolvemento da programación tampouco depende directamente de aprendizaxes adquiridas en cursos anteriores. Con certos matices, o mesmo podería dicirse do Latín de primeiro de Bacharelato. Para o acceso aos contidos da materia, é moi aconsellable que os alumnos teñan cursado previamente Latín en cuarto da ESO, pero no é imprescindible. A realidade coa que nos enfrontamos curso a curso é que boa parte dos alumnos que escollen esta asignatura teñen unha formación escasa ou nula en relación coa lingua latina; co que o desenvolvemento da programación no pode contar con ningún tipo de aprendizaxe previa específica adquirida en cuarto da ESO.

Un caso distinto é o de Latín de segundo de Bacharelato. Para que o alumnado poida alcanzar os obxectivos programados para este curso é imprescindible que previamente teñan aprendido un importante conxunto de contidos conceptuais (básicamente contidos gramaticais) e procedimentais (desenvolvemento da interpretación e tradución de textos latinos). Afortunadamente, o proceso de ensinanza-aprendizaxe realizado no último trimestre do curso anterior foi o suficientemente satisfactorio como para que o alumnado no se vise privado de ningunha das aprendizaxes imprescindibles. Debido ao reducido número de alumnas que cursaron a asignatura, acordamos como mellor maneira de comunicarnos telemáticamente a creación dun grupo de WhatsApp. Este mecanismo permitiunos relacionarnos con facilidade e manter as mesmas sesións de clase que se impartían no instituto durante o período presencial. Ao seren moi poucas as alumnas, puidemos establecer unha conexión telefónica múltiple, un sistema que facilitou o desenvolvemento dunhas clases con características moi semellantes ás clases presenciais. O resultado final foi que as alumnas que se matricularon o presente curso en Latín II chegan cunha bagaxe de coñecementos que non difire moito do esperable en circunstancias ordinarias.

2. Previsión do desenvolvemento da programación nun escenario de ensinanza telemática.

2.1. Metodoloxía de traballo.

2.1.1. Procedemento de contacto telemático cos alumnos.

Debido a reducido número de alumnos que cursan a as nosas asignaturas, consideramos que a mellor maneira de comunicarnos telemáticamente a creación de un grupo de WhatsApp. Este mecanismo permitirános relacionarnos con facilidade e manter as mesmas sesións de clase que se impartían no instituto durante o período presencial. Ao seren moi poucas os alumnos, podemos establecer una conexión telefónica múltiple que nos permite desenvolver unha clase de características moi semellantes ás clases presenciais. Estableceremos contacto polo grupo tantos días por semana como sesións de clase teña programadas a asignatura, en horario acordado cos propios alumnos e coa dirección do centro.

En principio, non parece haber problemas para que a totalidade dos alumnos que cursan as nosas materias poidan incorporarse ao grupo de WhatsApp. Pero se, por diversas razóns, algún alumno tievese dificultades para establecer comunicación por esta vía, temos previsto manter comunicación telemática a través do correo electrónico.

2.1.2. Actividades.

Para o caso de desenvolvemento da programación nun escenario de ensinanza a distancia, temos deseñado un conxunto de actividades que permitirán acceder de modo satisfactorio aos contidos básicos das diversas materias.

Para os bloques temáticos relativos á cultura e civilización antigas, o centro das actividades será o visionado de una selección de películas relacionadas cos contidos culturais correspondentes. O desenvolvemento desta parte da programación contará sempre con dúas sesións por semana.

Na primeira sesión semanal o conxunto da clase veremos de forma simultánea unha parte da película (50 minutos aproximadamente). Para verificar que todos os asistentes á sesión están realizando a tarefa, o profesor iralle facendo a cada un dos alumnos preguntas sobre aspectos moi específicos do desenvolvemento argumental. Na segunda sesión, os primeiros 15 minutos da clase estarán dedicados a un coloquio sobre os puntos máis relevantes da parte visionada; e o tempo restante cada alumno deberá redactar, na libreta de actividades e de maneira individual, un resumo dunha páxina sobre o visionado en cuestión. A foto do resumo remitirase por WhatsApp ao profesor ao finalizar a clase.

Para os bloques temáticos relacionados coa lingua latina, o método básico de traballo será a realización dos múltiples exercicios que cada unidade didáctica deseñada no libro contén para lograr alcanzar os estándares de aprendizaxe.

En cuarto da ESO, dous tercios da clase dedicaranse á realización dos exercicios programados, e o tercio restante á corrección dos mesmos. En bacharelato, as alumnas realizarán os exercicios fóra do horario escolar e iso permitiranos dedicarlle a totalidade da clase á corrección dos exercicios programados. Cando o profesor o considere oportuno, ou cando algún alumno así o solicite, realizarase unha breve explicación que facilite a execución das actividades.

Os alumnos que se comuniquen a través do correo electrónico, establecerán o seu propio horario para ver a película e enviarán semanalmente un resumo da parte visionada correspondente. Coa mesma periodicidade, remitiranlle ao profesor os exercicios programados para o desenvolvemento dos contidos reativos á lingua latina.

2.1.3. Recursos didácticos.

Catro son os recursos didácticos que nos permiten realizar as actividades programadas:

a) O teléfono móbil, que nos facilita a comunicación por WhatsApp e polo correo electrónico.

b) A computadora persoal, que nos permite visionar a través de Youtube a as diversas películas.

c) O libro de texto.

d) A libreta de actividades.

2.2. Información ao alumnado e ás familias.

A vía ordinaria que utilizaremos para a transmitir información ao alumnado e ás súas familias e o grupo de WhatsApp que crearemos para o desenvolvemento da actividade académica.

No caso dos alumnos que no poidan incorporarse ao grupo de WhatsApp, manteremos comunicación telemática con eles e coas súas familias a través do correo electrónico.